

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

**ÇOCUĞU ORTAOKULA DEVAM EDEN EBEVEYNLERİN ÇOCUK
HAKLARINA İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ**

Çetin ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

ÇOCUĞU ORTAOKULA DEVAM EDEN EBEVEYNLERİN ÇOCUK HAKLARINA
İLİŞKİN TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Çetin ARSLAN

Danışman
Prof. Dr. Zihni MEREY

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Van, 2019

KABUL VE ONAY

Çetin ARSLAN tarafından hazırlanan "Çocuğu Ortaokula Devam Eden Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi" başlıklı bu çalışma, 31/10/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

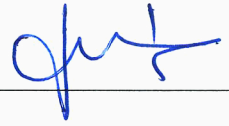
Dr. Öğr. Üyesi Erhan GÖRMEZ

(Başkan)

Prof. Dr. Zihni MEREY

(Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Sevgi KOÇ

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Fuat TANHAN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Yüzüncü Yıl Üniversitesi yerleşkesinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

31/10/2019

Ç. Arslan.

Çetin ARSLAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam da bana desteğini esirgemeyen, insani değerlere verdiği önemle her daim yol gösterici olan danışman hocam Prof. Dr. Zihni MEREY'e teşekkür ederim.

Bu süreçte hep yanımda olan Dr. Öğretim Üyesi Erhan ŞEN ve yine tez çalışmamda değerli bilgilerini paylaşan Doç. Dr. Erhan GÖRMEZ'e teşekkür ederim.

Lisans ve Yüksek Lisans öğrenimim boyunca bana bilimsel düşünceyi sevdiren, araştırma yapmayı özendiren bütün hocalarıma teşekkür ederim.

Hayatım boyunca, bana destek olan, dualarını esirgemeyen eğitim öğretimle uğraşmamı isteyen, maddi manevi desteğini esirgemeyen, hep gurur duyduğum canım babam Cebrail ARSLAN ve canım annem Hatice ARSLAN'a, yüksek lisans sürecinde, onlara ayracağım zamanı akademik çalışmalara ayırdığımdan dolayı sabır gösteren ve destek olan canım eşim Şebnem'e canım yavrularım Muhammed Metin ve Elif Tuana'ya teşekkür ederim.

ÖZET

Arslan, Çetin *Çocuğu Ortaokula Devam Eden Ebeveynlerin Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Van, 2019.

Yarınlarmızın güvencesi olan çocukların iyi yetişmesi, sağlıklı ve huzurlu bir toplumun temelini oluşturmaktadır. İyi yetişmiş çocuklar kendi haklarının farkında olabilirler ve bir birey olarak başkalarının haklarına da saygılı olmayı öğrenirler. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları, çocukların yetiştirilmesinde hayata hazırlanmalarında çok önemlidir. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları, demografik özellikleri de dikkate alınarak bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışma ile Van ili merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerindeki (İpekyolu, Tuşba, Edremit) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ortaokullara devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu 870 ebeveyn oluşturmaktadır. Örneklem hacmine ulaşılması için evrene dahil edilen merkez ilçelerdeki öğrencilerin anne-babalarına ulaşılarak toplamda 435 anne ve 435 baba ile çalışma yürütülmüştür. Çalışmada IBM SPSS 20 programı kullanılmıştır. Ebeveynlerin demografik ve okul ile ilgili özellik dağılımlarının gösteriminde frekans ve yüzde istatistikleri kullanılmıştır. Ölçekten alınan puanların çeşitli değişkenlere göre farklılıklarının incelenmesinde parametrik testler kullanılmıştır. Ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılığının kontrolü için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular %95 güven düzeyinde değerlendirilmiştir.

Elde edilen sonuca göre anne ve babaların, çocuk haklarına yönelik algılarının oldukça yüksek olduğu bulunmuştur. Ebeveynler çocuklarının bakımlarının ve korunma ihtiyaçlarının kendileri ve devlet tarafından karşılanması hususunda hemfikirdir. Anne ve babalar çocuklarının zaman içerisinde kendi kendine karar alabilecekleri pozisyonlara getirilmesi konusunda da irade birliğine varmışlardır.

Ebeveynlerin yaşına göre çocuklarının haklarına karşı olan tutumlarında bir farklılaşmaya rastlanmamıştır. Köyde yaşayan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği bekleme durumları ile bakım ve koruma algılarının, ilçede ve şehir merkezinde

yaşayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte şehir merkezinde yaşayanların, köyde yaşayanlara göre çocuklarının kendi kendine karar verecek biçimde daha fazla yetiştirdikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin eğitim durumuna göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı görülmüştür. Yalnızca okur-yazar olanların, devlet güvencesine ve desteğine yönelik tutumlarının; lise, lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır. İlköğretim mezunu olanların, devlet güvencesine ve desteğine yönelik tutumları lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan daha düşüktür. Yalnızca okur-yazar olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliğine yönelik algıları, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha düşüktür. İlköğretim mezunu olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliğine dair olan algılarının lisans mezunu ebeveynlere göre daha düşüktür. Yalnızca lisans mezunu olan ebeveynlerin ise çocuklarına okur-yazar ve ilköğretim mezunu olanlara göre, bireysel karar alabilme davranışını daha fazla kazandırdıkları belirlenmiştir. Mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği ile ilgili tutumlarının; mesleği işçi ve ev hanımı olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin çocukların bakım ve korunmasının, mesleği işçi ve ev hanımı olan ebeveynlere göre daha fazla üstlenilmesi gerektiğine inandıkları belirlenmiştir. Ebeveynlerin medeni durumu ile çocuklarının yaşına ve sınıfına göre çocuk haklarına yönelik bakış açılarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çocuğu kız olan ebeveynler, çocuğu erkek olan ebeveynlere göre çocuklarının devlet güvencesinde olması gerektiğine dair algı geliştirmişlerdir. Ayrıca çocuğu kız olan ebeveynlerin, çocuğu erkek olan ebeveynlere göre kendilerinin de çocuklarına bakım ve koruma sağlamaları gerektiğine dair yaklaşımda olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler:

Çocuk, Çocuk hakları, Ortaokul Öğrencileri, Ebeveyn, Tutum

ABSTRACT

Arslan, Çetin *An analysis of Parents' Attitudes whose children attend the secondary school regarding Children's Rights Van, 2019.*

The upbringing of children, who are the assurance of our future, is the basis of a healthy and peaceful society. Well-educated children can be aware of their rights and learn to respect the rights of others as individuals. Parents' attitudes towards children's rights are very important in preparing children for life. This study was conducted by considering the attitudes of the parents towards the rights of the child and their demographic characteristics. The aim of this study is to investigate the attitudes towards the rights of the child by the parents attending the public and private secondary schools in the central districts of Van.

The population of the study consists of the parents of children attending public and private secondary schools in the central districts of Van province (Ipekyolu, Tusba, Edremit) in the 2018-2019 academic year. The sample group of the study consists of 870 parents. In order to reach the sample volume, the parents of the students in the central districts were included in the sample and 435 mothers and 435 fathers were studied. IBM SPSS 20 program was used in the study. Frequency and percentage statistics were used to show parents' demographic aspects and the characteristics related to school. Parametric tests were used to examine the differences between the scores obtained from the scale according to certain variables. Cronbach's Alpha reliability coefficient was used to check the internal consistency of the scale and its sub-dimensions. Findings obtained from the study were found to be at 95 % confidence level.

According to the results, it was found that the perceptions of the parents about the rights of the children were quite high. Parents agree that they and the state should meet their children's care and protection needs. Parents have also agreed on the fact that parents should bring up their children to such an extent that they can make decisions on their own.

There was no difference in the attitudes of parents towards the rights of their children according to their age. It was determined that the expectation of parents living in the village about state security and support, and their perceptions of care and

protection were lower than of those living in the district and city centre. However, it was determined that those who live in the city center let their children make a decision on their own more than the ones who live in the village. Parents' attitudes towards children's rights differed according to educational background. The attitudes of only literate individuals towards state security and support were found to be lower than high school graduate, undergraduate, and graduate parents. Attitudes of primary school graduates towards state security and support are lower than of those having undergraduate and graduate degree. Only literate parents have lower perceptions of the need for care and protection than parents with undergraduate or graduate degrees. Perceptions of primary school graduate parents about the need for care and protection are lower than of those having graduate degree. On the other hand, it was determined that parents who graduated from undergraduate programs gave their children more decision-making behaviour than only literate and primary school graduates. Attitudes of parents who are teachers towards state security and support were found to be higher than those who are workers and housewives. It was determined that the parents whose profession is teaching more support the idea that the care and protection of children should be undertaken than the parents who are workers and housewives. It was found that there was no significant difference between the marital status of the parents and their views on children's rights according to the age and class degree of their children. Parents having a daughter have developed a perception that their children should be in state security compared to the parents with a son. In addition, it was found that parents who have a daughter tended more to have the approach that they should provide care and protection to their children themselves compared to parents who have a son.

Key words:

Children, Children's rights, Secondary school students, Parent, Attitude

İÇİNDEKİLER

KABUL ONAY	i
BİLDİRİM	iii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Varsayımlar	4
1.6 Tanımlar	4
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Çocuk Kavramı	5
2.1.1. Çocuk Kavramı.....	5
2.1.2. Çocukluk.....	6
2.2. Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Sözleşmesi	7
2.2.1. Çocuk Hakları.....	7
2.2.2. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi.....	8
2.2.3. Uluslararası Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi.....	8
2.2.4. Ulusal Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi.....	11
2.3. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme	14
2.3.1. 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi.....	14
2.3.2. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Temel İlkeleri.....	16
2.3.2.1. Ayrımcılığın Önlenmesi İlkesi.....	16
2.3.2.2. Yaşama ve Geliştirme Hakkı.....	16
2.3.2.3. Çocuğun Yüksek Yararının Gözetilmesi.....	16

2.3.2.4. <i>Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi</i>	20
2.4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin Çocuk Eğitiminde Yeri	22
2.5. Ebeveyn, Çocuk ve Çocuk Hakları	23
2.5.1. Ebeveyn ve Çocuk	23
2.5.2. Ebeveyn ve Çocuk Hakları	26
2.5.3. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmedeki Yeri	26
2.5.4. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İlişki	28
2.6. İlgili Çalışmalar	31
3. BÖLÜM: YÖNTEM	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	39
3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması	39
3.4. Verilerin Analizi	41
3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlilik Analizi	42
4. BÖLÜM: BULGULAR	44
4.1. Çocuğu Ortaöğrenimde Eğitim Gören Ebeveynlerin ve Çocuklarının Demografik ve Çeşitli Özelliklerinin Dağılımı	44
4.2. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Dağılımı	46
4.3. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi	48
4.3.1. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi	48
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	60
5.1. Sonuç ve Tartışma	60
5.2. Öneriler	65
KAYNAKÇA	67
EKLER	74

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1:	Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ve Güvenirlik Katsayıları.....	40
Tablo 2:	Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Güvenirlik Analizi.....	42
Tablo 3:	Çocuğu Ortaöğretimde Eğitim Gören Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı	44
Tablo 4:	Çocuğu Ortaöğretimde Eğitim Gören Ebeveynlerin Çocuklarının Demografik ve Eğitim Hayatı İle İlgili Özelliklerinin Dağılımı	46
Tablo 5:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Dağılımları.....	47
Tablo 6:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	48
Tablo 7:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların İkamet Edilen Yer Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	49
Tablo 8:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	50
Tablo 9:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	52
Tablo 10:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	53
Tablo 11:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	55
Tablo 12:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	56
Tablo 13:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Sınıfı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	57
Tablo 14:	Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları.....	58

Tablo 15: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Ebeveyninden Ayrı Kalma Durumuna Göre Farklılaşma Durumları	59
--	----

KISALTMALAR LİSTESİ

BM: Birleşmiş Milletler

BMÇHS: Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

SPSS: Statistical Pack Age For the Social Sciences

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde yürütülmekte olan araştırmaya ait problem durumu, çalışmanın amacı, önemi, varsayımları, çalışmanın sınırlılıkları ve araştırma kapsamında ele alınmakta olan temel kavramlar ile ilgili tanımlara yer verilmektedir.

1.1. Problem Durumu

Çocuğun bedensel, düşünsel ve duygusal gelişimi sevgi dolu, sıcak bir ortamda yetişmesine bağlıdır. Böyle bir ortamı sağlayan temel topluluk ailedir. Başka hiçbir sosyal ve hukuksal yapı ailede olduğu gibi doğrudan ve doğal temele dayanmaz. İşte bu nedendir ki çocuğun yetiştirilmesi tarihin ilk devirlerinden bu yana ana babanın ahlaki görevi sayılmış, çocukların yetiştirilmesi ve korunması yüzyıllar boyunca aileye ait olmuştur. Bu görev, 19. yüzyılda Avrupa'da ulusal düzeyde yapılan önemli kanun düzenlemeleri ile ana babanın hukuki görevi haline de gelmiştir. Nitekim ana-baba ve çocuklar arasındaki ilişkiler Medeni kanunlarda özel hukuk çerçevesi içerisinde düzenlenmiştir (Akyüz, 2012). Bu nedenle Toplumsal açıdan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını bilmek eğitim politikalarının belirlenmesinde yasa koyuculara ışık tutacaktır.

Çocukların en temel özellikleri hassas, saf ve masum olmalarıdır. Bunlara ek olarak oldukça meraklı ve umutlu bir yapıya sahip olmaktadır. Çocukluk dönemi genellikle neşeli, huzurlu, bolca yeni şeylerin öğrenildiği ve gelişme sağlandığı bir dönem olarak öne çıkmaktadır. Bu dönem içerisinde çocukların mutlulukları toplumun mutluluğu üzerinde etkili olmakta ve toplumsal refahın elde edilmesine oldukça önemli katkı sağlamaktadır. Bu süreç içerisinde çocukların mutlak suretle haklarının korunması ve bu hakların geliştirilmesi gerekmektedir. Çocukların gelecek dönemlerin yetişkinleri olacağı gerçeğinin unutulmaması gerekmektedir. Küreselleşme ile birlikte toplumlar çok daha demokratik bir yapıya bürünmektedir. Böylesine bir gelişim süreci içerisinde bireyler birbirlerine bağımlı yaşamakta ve bir şekilde kendi ayakları üzerinde durmak zorundadır. Bu durumda çocukların kendi ayakları üzerinde durabilecek, özgür düşünme becerileri gelişmiş, doğru kararlar alabilen bir yapıya sahip olacak şekilde yetiştirilmesi

oldukça önemlidir (Merey, 2018). Hukuk kurallarıyla garanti altına alınan haklar, çocuk haklarının: çocuğun büyümesine, sosyo-kültürel açıdan gelişmesine, duygusal ve zihinsel gelişimlerine olanak sağlayacaktır (Şimşek, 2016).

Bundan dolayı çocuk haklarını korumak son derece önemlidir. Çocuk haklarını korumamız da çocuklara olan sorumluluk ve görevlerimizi yerine getirerek olur.

Birey ve toplum arasındaki pozitif ilişkiler, aile aracılığı ile kurulduğundan, aile temel toplumsal kurumdur. ebeveynlerin çocuklara karşı olan tutumu önce bireyi sonrasında ise tüm toplumu etkiler diyebiliriz. Bu kadar hassas olan bir konunun ise şüphesiz hukuk kuralları çerçevesinde güvence altına alınması son derece önemlidir. Aile hukukunda gerek anne-baba gerekse çocukları ile aralarındaki ilişkiler devamlılık gösterir. Devamlılık ile ulaşılmak istenen temel amaç, karşılıklı anlaşmanın sağlanması ile birlikte aile fertlerinin arasında var olan birlik ortamına zarar verilmemesidir. Fakat aile üyelerinin haklarını kullanmaları noktasında iyi niyetli olmayan yaklaşımlar sergilemeleri ya da üzerlerine düşen sorumlulukları üstlenmemeleri muhtemel bir durum olarak kabul edilmektedir. Bu durumda Medeni Kanun ile aile hukukuna dair hükümlerin düzenlenmesi aşamasında “kişiliğin korunması” temel ilke olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle çocuklar ve eşlerin korunmasına özel bir önem verilmiştir. Kişiliğin korunması ilkesi doğrultusunda ebeveynler arası eşitlik ilkesi ile yola çıkılmıştır. O halde ebeveynler aile hukuku çerçevesinde eşit hak ve yükümlülüklerle sahip olmaktadır (Akyüz, 2010).

Çocuk haklarının mevcut durumu ve korunması ile ilgili olarak Türkiye’de yürütülen az sayıda araştırma, kitap bulunmaktadır. Bu araştırma ile alan yazında ortaya çıkan gereksinimlerin karşılanmasına katkı sağlamak, aile bireylerinin çocuk haklarına dair tutumlarını ortaya koymak ve bunlara yönelik öneriler geliştirmektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türkiye Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni imzalayan ülkeler içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. Buna karşılık çocuk hakları ile ilgili, aile üyelerinin, öğretmenlerin ve genel olarak toplumun neler bildiği ve söz konusu hakların uygulamada nasıl karşılık

bulduğu ile ilgili çok fazla çalışmaya rastlanılmamaktadır. Son on yıllık döneme bakıldığında çocuk haklarına yönelik ne tür bir ilginin önemli ölçüde artmaya başladığı görülmektedir. Özellikle bakım ve korunma hakları ile kendi kararlarını verebilme haklarının üzerinde önemle durulmaya başlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Çocuğu ortaokula devam eden ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesidir. Bu araştırmada söz konusu temel amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır. Bunlar:

1. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları hangi düzeydedir?
2. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları;
 - a. Yaş değişkenine,
 - b. Yaşadığı yere,
 - c. Eğitim durumuna,
 - d. Mesleğine,
 - e. Aylık gelir düzeyine,
 - f. Medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları;
 - a-Çocuğun yaşına,
 - b-Çocuğun sınıf düzeyine,
 - c-Çocuğun cinsiyetine,
 - d-Çocuğun ebeveyninden ayrı kalma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Ebeveynlerin çocuk tanımını ve çocuk haklarını bilmeleri toplum açısından önemlidir. Çocuk, fiziksel, biyolojik ve psikolojik olarak farklı bir yapıya sahiptir. Çocuk kavramı ele alınırken bu ayrım dikkat alınmalıdır ve çocuklar birey olarak incelenmelidir (Kaplan, 2017). Bu nedenle çocuklara yaklaşımımız ve haklarını gözetmemiz çok boyutlu olarak incelenmelidir.

Bu araştırma ile ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını belirlemek ortaokul öğrencilerinin çocuk haklarını ne düzeyde bildiklerinin belirlenmesi toplumun bilinçlenmesi ve gelecek kuşakların bu bilinç ile yetişmesi açısından küçük yaşlarda

çocukların bilgilendirilmesi gerekmektedir. Ulusal ve uluslararası ilgili literatür incelendiğinde, anne babaların çocuk hakları konusundaki tutumlarına ilişkin yapılan çalışmaların sayısının az olduğu görülmektedir. Çocuğu ortaokula devam eden ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin tutumlarının incelenmesi son derece önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2018-2019 Eğitim-Öğretim yılında Van ili merkez ilçelerinde bulunan ortaokullarda okuyan öğrencilerin ebeveynleri ile yapılan çalışma ve (Yurtsever, 2009). tarafından geliştirilen ebeveyn tutum ölçeği ile sınırlıdır.

1.5. Varsayımlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin tutum ölçeğine verdikleri cevapları geçerli oldukları ve gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Çocuk: Birleşmiş Milletlerin raporlarında 0-18 yaş arasındaki insanlara çocuk denir.

Ebeveyn: Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu tanıma göre ebeveyn anne ve baba anlamına gelmektedir (TDK, 2019). Genel olarak sözlük anlamında ise bir insanı yetiştirip büyüten aile büyüklerine verilen addır ve hem anne hem de baba için kullanılmaktadır (Türkçe bilgi, 2019).

Çocuk Hakları: Dünya üzerinden yaşayan tüm çocuklara hem ahlaki hem de kanuni olarak doğdukları andan itibaren tanınan; sağlık, eğitim, barınma gibi hakların tamamını kapsayan evrensel bir kavramdır (Akyüz, 2001).

Ortaokul: Öğrencileri genel eğitim yoluyla bir yandan hayata, bir yandan da liseye hazırlayan, genellikle üç yıllık orta öğretim okuluna verilen addır.

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Çocuk Kavramı

Bu başlık altında çocuk kavramı ve çocuk kavramı ile ilişkili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Çocuk Kavramı

Çocuk kavramı ele alındığında, toplumdan topluma ve yaşanılan dönemlere göre farklı yorumlandığı görülmektedir (Şule, 2018). 20 Kasım 1989 tarihinde 44/25 sayılı Genel Kurul kararıyla imzalanmış olan Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 1. maddesinde çocuk kavramı; bir ile on sekiz yaşının altındaki her birey şeklinde ifade edilmektedir (UNICEF, 2004).

Hukukta çocuk kavramı, küçüğü yetişkinden ayırmak ve çocuğun ana babasına karşı soy bağımlı belirtmek için iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Hukukta, belli bir yaşın altındakiler çocuk kabul edilir. Ancak çeşitli hukuk dallarında çocukların fiziksel, ruhsal ve ahlaki güvenliğini korumak amacıyla söz konusu yaşın (18 yaş) altında da yaş sınırlamaları yapılmıştır (Akyüz, 2012).

Hukuki bakımdan çocuk kavramının ne anlama geldiği, çocuğun hangi andan hangi yaşa kadar yardıma ve korunmaya muhtaç olduğu sorusunun cevabına bağlıdır. Çocuk kuşkusuz yaşamının ilk anından başlayarak yardım ve korunmaya muhtaçtır. Ancak bu korunmanın ne zamana kadar devam edeceği sorusuna kesin bir cevap bulmak kolay değildir. Çünkü korumanın devam edeceği süre çocuğun biyolojik gelişiminin hızına sıkı sıkıya bağlıdır. Her çocukta farklı olan biyolojik gelişme bedensel olgunluğa bağlanabilir (Akyüz,2012; Akt. İnan, 1968).

Roma ve İslam hukuku gibi eski hukuk sistemleri bedensel olgunluğun cinsel olgunluğa ulaşmakla tamamlandığını kabul etmişlerdi. Fakat çağdaş hukuk sistemleri fiziksel olgunluğa erişmiş çocukların küçüklükten çıkarak ergin(reşit) olduklarını kabul etmektedir (Akyüz, 2012).

2.1.2. Çocukluk

Çocukluk kavramı birçok alanda farklı tanımlanmaktadır. Bu bağlamda örnek vermek gerekirse psikoloji ve tıp alanında çocukluğun yaşına göre değil gelişimine göre çocukluk hakkında yargıya varılabilir. Hatta verilen örnekte disiplinlerin kendi içerisinde de çocukları ayırmış olduğu dönemler bulunmaktadır. Gelişim psikologlarına göre 12 ile 14 yaşları arasında çocukluk dönemi sona ermekte ve ergenlik dönemine geçiş yapılmaktadır. Bu dönem ise ortalama olarak 21 yaşına dek sürmektedir (Merey, 2012).

Çocukluk yaşam evresinde olağan ve değişilemez evrelerden biridir. Fakat bebekliğin haricinde çocukluk olağan bir gerçeklik halinden ziyade sosyal ve kültürel bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak diğer toplumsal kavramlar için var olan norm ve değerler çerçevesinde göreceli olarak belirlenmektedir (Akyüz, 2001). Bu bağlamda ifade etmek gerekirse çocukluk dönemleri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir.

Türkiye’de ise çocuk imgesini incelediğimiz zaman yaşam koşulları ve dini inanışlara göre farklılıklar göstermektedir. Kur-an’ı Kerim’de bu kavram bulûğ çağına kadar olan dönem olarak geçmektedir. Bu dönem kızlarda dokuz, erkeklerde ise on bir yaşındaki dönem olarak gözükmektedir. Türklerin göçebe bir hayat sürdürdükleri dönemlerde çocukların eğitimi üzerine ciddi bir gelişime sebep olmuştur. Türklere özgü spor ve el sanatlarında (binicilik, yetiştiricilik, dokuma vb.) ciddi bir şekilde eğitimlerine destek sağlamıştır (Şule, 2018).

Çocuklar ile ilgili çalışmalar, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında hızla gelişmiştir. Çocuk gözlemleriyle başlayan çalışmaları, gelişmiş yöntem ve teknikler takip etmiştir ve bunların sonucunda çeşitli teoriler gelişmiştir. Bu bilgilerin birikimli olarak ilerlemesinin bir sonucu olarak gelişimsel bakış açısı ortaya çıkmıştır. Tüm bu gelişmelerden hareketle 20. yüzyıl, geçmiş yüzyıllara oranla “Çocuk Yüzyılı” olarak kendini göstermiştir (Taşkın, 2019). Fakat teknolojinin gelişmesiyle çocukların en önemli değer olarak görülmesine paralel olarak günümüzde iletişim ve sosyalleşme bağlamında uzak kalan çocuklar bahçelerde, parklarda oynamayan ve hayatı teknolojiden yanlışı tanıyan çocuklar teknoloji ile birlikte keyifsiz ve yalnızlık psikolojisini yaşayan çocuklar ortaya çıkmaktadır (Şule, 2018).

2.2. Çocuk Hakları ve Çocuk Hakları Sözleşmesi

Bu başlık altında çocuk haklarından yola çıkılarak çocuk haklarının tarihsel gelişimi, ulusal ve uluslararası düzeydeki durumu ele alınmıştır.

2.2.1. Çocuk Hakları

Bireylerde saflık, sevimlilik, kusursuzluk gibi algılar uyandırmakta olan çocuk ifadesi gündelik yaşam içerisinde farklı iki anlam ile kullanılmaktadır. İlk olarak yetişkinlerden ayırmak amacı ile “çocuk” ifadesi kullanılmaktadır. Bu durumda hangi yaşın çocukluk sınırını belirleyeceği tam olarak belli olmamaktadır. Öyle ki, yaşanmakta bölge, dini görüşler, yaş ve çevresel koşullara bağlı olarak değişkenlik gösterebilmektedir (Merey,2014).Diğer anlamı ise ailevi bağların belirtilmesi aşamasında ortaya çıkmaktadır. Bireylerin yaşlarından bağımsız olarak yaşamları boyunca anne ve babalarının çocukları olarak kalmaktadır. Toplumun genel kullanımına bakıldığında ise çocuk ifadesi ile bireyin küçük olması hali anlatılmaktadır (Serozan, 2000).

Bireyler, yaşama, eğitim, mülk edinme, seyahat edebilme ve çalışma gibi haklarının hayata geçmesine paralel olarak mutluluğa ve huzura kavuşabilmektedir. Bu hakların engellenmesi bireylerin kendisini mutsuz ve huzursuz hissetmesine yol açabilmektedir (Merey,2005). Bunların sağlanabilmesi için ise bireyler çıkarlar hak ve hukuk kuralları çerçevesinde güven altına alınması gerekmektedir. Fakat temel hakların yanında yıllar geçtikte çocuk hakları da gündeme gelmektedir. Çocukların zihinsel, bedensel, ahlaki, sosyal ve duygusal olarak özgürce, sağlıklı ve saygın bir şekilde gelişebilmesi adına hukuk kuralları çerçevesinde ortaya çıkan çocuk hakları bulunmaktadır. Genel insan hakları ve çocuk hakları bütünsel bir anlam ifade etmesine karşılık, çocukların özel gereksinimlerine bağlı olarak çocuk haklarına yönelik düzenlemeler yapılmaktadır (Akyüz, 2000).

2.2.2. Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Çocuk haklarına yönelik yapılan düzenlemelerin çok eski bir geçmişi bulunmamaktadır. Tarihsel gelişim süreci içerisinde çocukların korunmasına yönelik farklı kapsamlar ortaya çıkmıştır. Söz konusu farklılaşmanın ortaya çıkmasının arka planında sosyal, ekonomik, toplumsal ve kültürel faktörler yer almaktadır (Çetinkaya,1998). İlk olarak 1800'lü yılların ilk dönemlerinde çocuk yetiştirme yurtları çerçevesinde çocuk haklarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yirminci yüzyılın ilk dönemlerinde çocukların yetişkinlerden ayrı haklara sahip olması gerektiği bilincinin ortaya çıkmaya başlaması ile farklı ülkelerde, birçok yaklaşım öne sürülmüştür. Bu alanda ortaya çıkan en etkili girişim ise taslağı 1923 senesinde Eglantyne Jebb tarafından taslak çalışması yapılan ve sonrasında 1924 senesinde Milletler Cemiyeti'nin kabul ettiği Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi'dir. Mustafa Kemal Atatürk'ün imzalamış olduğu bu bildirinin kapsamında çocukların gelişimine destek verilmesi, korunma gereksinimlerinin karşılanması, barışçıl bir ortam içerisinde yetişmelerinin sağlanması prensipleri yer almaktadır. Birleşmiş Milletlerin kuruluşu aşamasında da kabul edilmiş olan bildiri, 20 Kasım 1959 tarihine gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirisi şeklinde yenilenmiştir (Merey, 2014).

2.2.3. Uluslararası Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Uluslararası alanda çocukların korunmasına ilişkin bir örgütün kurulma fikri,1984 yılında Jules Jeune tarafından ortaya atılmıştır. Çocukların korunması hakkının gündeme geldiği ilk uluslararası toplantı 1918'de Washington'da toplanan iş konferansıdır. Bu konferansta çocukların iş dünyasının çalışma şartlarında iyileşmeleri ile ilgili kararlar alınmıştır. Bu kararlar çocukların iş yerlerinde çalışma yaşları, çalışma saatleri ve çalışama zamanları ile ilgili yeni düzenlemeler getirmiştir (Merey,2018).

Çocuk eski dönemlerden beri, toplumların ilgisini çeken bir varlıktır. Fakat toplumların çocuklara bakış açısı, niteliği, kapsamı ve biçimi tarihsel gelişim açısından farklılık göstermiştir. Bu farklılıklar toplumların, sosyo-kültürel gelişmesi, toplumun sistemi, toplumun içindeki hegamonik koşullara bağlıdır. İlkel toplumlarda aile çocuğa ekonomik yarar sağlayan bir varlık olarak bakmıştır. Örneğin erkek çocuk, tarlada

çalışan, balık tutan, avcılık yapan kişidir. Kız çocuğu ise, evde annesine yardım eden, ekonomik yarar sağlayan bireydir. Ekonomik nedenlerden dolayı çocuk yük olarak görülmüş, çocuk yetiştiriminin ağır bir maliyeti olduğu düşünülmüş, bu nedenlerden dolayı, çocuğa karşı olumsuz bir tutum geliştirilmiştir. Ekonomik fayda sağlamayan çocuklar, örneğin sakat, zayıf olan çocuklarının bakımını üstlenecek kimseler bulunmadığı için, toplum dışına itiliyordu (Balo, 2005). Hatta daha ileri gidilerek, çocuğun yok edilmesi olağan bir durum gibi görünmüştür. Böylece fayda sağlanan ve sağlanamayan çocuk ayrımı yapılıyordu. Buna ek olarak devlet ve aile arasındaki ilişkilerin güçlü olduğu dönem içerisinde, belirtilmekte olan fikirlerden hareketle, çocukların üzerinde ailenin reisinin yetkileri sınırsız olarak kabul edilmekteydi. Öyle ki, çocukların ve haklarının korunmasından ziyade toplum içerisinde üstlenmekte oldukları rollerin üzerinde durulmaktaydı. Ortaya çıkan yaklaşım doğrultusunda çocukları ilgilendirmekte olan bağlantıların tamamı kapsamında aileler ile birlikte diğerlerinin faydaları çocuğun önünde tutulmuştur. Hatta çocukların yararına öncelik verilmemesi toplum içerisinde doğal bir durum olarak kabul edilmekteydi. Zaman içerisinde ailenin işlevini kaybetmesi ile birlikte devlet birimleri aile karşısında güçlenmeye başlamış ve devlet tarafından aile çok daha fazla kontrol edilmeye başlamıştır. Devletin kendi menfaatleri çerçevesinde aileye yönelik denetimlerini güçlendirmesi neticesinde toplumsa ilginin çocuk haklarına yöneldiği bir döneme geçiş yapılmıştır (Kızılırmak, 2015).

Çocukların korunması fikri çocuklar arasında dil, din, ırk, renk, millet, dini inanç ve düşünce gözetilmeksizin çocuklara karşı insanların sorumlu olduğu fikri ile başlamıştır (İnan,1968;Akt. Merey,2018).Gelişen bu süreç içerisinde çocuklara karşı bakım ve koruma sorumluluklarının ön plana çıktığı bir döneme girilmiştir. Devlet tarafında da zaman içerisinde söz konusu sorumlulukların aile bireyleri tarafından üstlenilmesi adına aktif denetim uygulamaları geliştirilmeye başlamıştır.

Görüldüğü üzere gerek yasal düzenlemeler gerek doğrudan denetim faaliyetleri üzerinden çocukların kişisel yararlarının çok daha fazla önemsendiği bir anlayış ortaya çıkmıştır. XX. Yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan 1. ve 2. Dünya Savaşları ile birlikte farklı toplumsal olayların artış göstermesi, fakir, kimsesiz, evlilik dışı dünyaya gelen çocuk sayısının artış göstermesi çocuk hakları ile birlikte çocuk haklarını konu alan

hukuki yaklaşımların gelişimini hızlandırmıştır. Bu dönem içerisinde ortaya çıkan yasal düzenlemelerin odak noktasında çocukların güvenliğinin sağlanması yer almıştır. Bu durumda hukuki düzenlemeler güçlerin haklarını korumaktan ziyade yardıma ya da korunmaya muhtaç olan kimselerin sorunlarına odaklanmaya başlamıştır (Akyüz, 2010). Ayrıca uluslararası düzeyde çocuk haklarının tarihsel gelişimini kararlar ve bildirgeler açısından sıralamak gerekirse aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür.

- **Washington Kararları:** Çocukların ve çocuk haklarının korunmasına yönelik olarak uluslararası anlamda ilk adım 1919 senesinde Washington’da düzenlenen İş Konferansı ile birlikte atılmış ve alınan kararlar şöyledir; 14 yaşından küçük çocukların işe alınmaması, 15 yaşından küçük çocukların özellikle gece saatlerinde herhangi bir işte çalıştırılmasının yasaklanması ve daha büyük yaşlardaki çocukların günlük 8, haftalık ise 48 saatten fazla çalıştırılmamasına yönelik kararlar alınmıştır (İnan,1970).
- **Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi:** Çocuk hakları alanında atılan ilk adım beş maddeden oluşan Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi’dir.1. Dünya Savaşı sonunda Avrupa’da çocukların korunması sorununun, her zamankinden daha fazla önem kazanmıştır. İngiliz Eglantyne Jebb, “çocukları kurtarın” çağrısı, o dönemde arzu edilen ilgiyi görmüş ve 1920’de Cenevre’de “uluslararası Çocuklara Yardım Birliği” adında bir örgüt kurulmuştur ve bu örgüt, Çocuk Hakları Bildirgesi’ni yayınlamıştır (Akyüz, 1980; Akt. Erbay, 2019). Bu bildirge Türkiye adına Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından imzalanmıştır.
- **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi:** Birleşmiş Milletler Örgütü kurulduktan sonra, çocukların korunması sorunlarını incelemek üzere Sosyal Sorunlar Meclisi oluşturulmuştur. Bu meclis 3 Nisan 1950 tarihinde yaptığı toplantıda, Cenevre Bildirgesi’nin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ndeki esaslara göre yeniden düzenlenmesine karar verilmiştir.(Akyüz; 2012) İçerisinde yer aldıkları savaş ortamından etkilenmekte olan ve doğalarının bir gereği olan özel korunma gereksinimi olan çocuklara en iyi olanın sunulması gerekliliği kabulü üzerinden hareket eden Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından

yürütülen çalışmalar neticesinde 20 Kasım 1959 tarihinde Çocuk Hakları Bildirgesi imzalanmıştır (Müftü, 2001).

- **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi:** Polonya, uluslararası çocuk yılı olarak kabul edilen 1978 senesinde, 1959'da kabul edilmiş olan Çocuk Hakları Bildirgesi'ni dayanak olarak göstererek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na çocuk hakları ile ilgili olarak yeni bir taslak sunulmuştur. Birleşmiş Milletler bünyesinde görev yapmakta olan komisyonlar tarafından on yıl boyunca süren çalışmaların bir sonucu olarak, en detaylı belge olma özelliğine sahip Çocuk Hakları sözleşmesi 20 Kasım 1989 tarihinde onaylanmıştır (Müftü, 2001; Akt. Moroğlu, 2003).
- **Türk Çocuk Hakları Bildirisi:** Türk Çocuk Hakları Bildirisi, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarının Bildirisi'nin ışığı altında hazırlanmıştır. Bu bildiri altı maddeden oluşmakta olup 28 Haziran 1963 günü UNESCO Türkiye Milli Komisyonu 7.Genel Kurulunda kabul edilmiştir (Erbay,2019).

2.2.4. Ulusal Düzeyde Çocuk Haklarının Tarihsel Gelişimi

Ulusal ve Uluslararası hukukta çocuk ve çocuk hakları hukuk kuralları tarafından düzenlenerek farklı kanunlarda yer almaktadır. Fakat araştırmanın konusu gereği en temel bildiriler üzerinde durulacaktır. 1936 Yılı 1. Balkan ve 1938 yılı 2. Balkan Kongreleri Türkiye'nin katılımı çocukların korunmasına ilişkin ilk uluslararası çalışmalar olarak bilinmektedir (Yurtsever, 2009; Zöğ, 2008). Çocuğun ve çocuk haklarının korunmasının çağımızın en önemli sorunlarından birisi olması bu konunun çeşitli hukuki düzenlemelerle ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluklarını yanında çocuk hakları ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile de yakından ilişkili olduğu söylenmektedir. Ulusal çerçevede çocuk hakları değerlendirirken toplumun çocuklara karşı tavrı, ülke politikaları ve çocuk problemlerinin nasıl çözüldüğü dikkate alınmaktadır (Topsakal, Merey ve Keçe, 2013).

Yukarıda ayrıntısı ile ele alınan uluslararası boyuttaki çocuk haklarına ilişkin düzenlemelerin yanı sıra Türk Hukuku'nda da konu ile ilgili düzenlemeler mevcuttur.

Bu bağlamda çocuğun korunması ve çocuk haklarına dair temel ilkeler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası başta olmak üzere mevzuatta kendine yer bulmuştur. Çocuklarla doğrudan ilgili olmak üzere 1982 Anayasası'nda çok sayıda hüküm mevcuttur. 1982 Anayasası md. 5 doğrultusunda;

“Devletin temel amaç ve görevleri... insanların maddi ve manevi varlıklarının gelişmesi adına gerek duyulan koşulların hazırlanmaya çalışmasıdır” ifadesi yer almaktadır. Yine 1982 Anayasası md. 10 doğrultusunda ise; *“Çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimler ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.”* İfadesi bulunmakta iken md.41 doğrultusunda ise; *“Aile toplumun temelidir... Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması adına gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar”*

hükümleri öne sürülmektedir. Yer verilen hükümler çerçevesinde ailelere sunulması öngörülen hizmetler adına örgütlenme yoluna gidilmesi ve idareler tarafından söz konusu sorumlulukların üstlenilmesine işaret edilmektedir (Günaydın, 2008).

Çocuk haklarının korunması ilişkin kurallar, temelleri açısından Medeni Kanunda düzenlenmiştir. Kanunda Ana baba arasındaki ilişkiler, haklar ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Ceza ve ceza muhakemesi kanunları ile birlikte çocuklar hükümlü, sanık ve mağdur olarak koruma altına alınmaktadır. Bunlara ek olarak tehlikeli olabilecek nesnelere, mekânlar ve yayınlara karşı Ceza Kanunları kapsamında çocuklar için düzenlenen özel kanunlar ve maddeler bulunmaktadır. İş hayatı içerisinde çocukların istismar edilmesinin önüne geçilebilmesi adına kurallar ve kanunlar da bulunmaktadır. Çocukların eğitim hakkına ilişkin kurallar ise eğitimle ilgili kanunlarda yer almaktadır. Bu doğrultuda örnek vermek gerekirse; md.42 doğrultusunda hiçbir bireyin eğitim-öğretim hakkından yoksun bırakılması söz konusu değildir hükmüne yer verilerek, ifade edilen hakların temelinde yer alan eğitim hakkının güvencesi ise Anayasa olarak kabul edilmektedir (Uğurlu ve Gülsen, 2014).

Yine anayasanın 42.maddesi doğrultusunda;

“ Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları nedeni ile özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır”

ifadelerine yer verilmekte ve eğitim-öğretim hakkının vatandaşlar adına güvence altına alınmasına yönelik adımlar atılmıştır. Yine bu doğrultuda, md.56 kapsamında sağlık

hizmetleri ve çevrenin korunması ile ilgili hükümlere, md. 59 kapsamında ise sporun geliştirilmesine hükümler yer almıştır. Anayasa md.58 ile ise; *“Devlet gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan, cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır”* hükmüne yer verilerek çocukların ve genç bireylerin cehaletten uzak kalmaları adına devlet tarafından tedbirlerin alınmasının devletin temel yükümlülükleri arasında yer aldığı kabul edilmiştir (Günaydın, 2008).

Çocuk koruma Kanunu ile de korunmaya muhtaç ve suça sevk edilmekte olan çocuklar hakkında da düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin; md.61 doğrultusunda; *“Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur”* ifadeleri ile korunma altına alınması gereken çocukların toplum içerisinde var olabilmeleri adına hüküm öne sürülmüştür. Bu durumda, çocukların gelişimi ve topluma yararlı bireyler olarak yetiştirilmesi devletin temel yükümlülükleri arasında yer almaktadır (Günaydın, 2008). Bu kanunda ayrıca çocuk mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine ilişkin kurallarda yer almaktadır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda ise koruma gereksinimi içinde olan çocuklara götürülecek hizmetleri düzenleyen kurallar yer almaktadır (Akyüz, 2012).

Bunlara ek olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir sorumluluğu şeklinde Türkiye, çocuklara tanınmakta olan hakların uygulamada kendisine yer bulabilmesi adına alınan önlemleri ve bu süreç içerisinde kat edilen mesafeye dair raporlarını, ilgili sözleşmenin yürürlüğe girmesi ile birlikte iki yıl içerisinde, sonrasında ise beş yıllık periyotlar halinde ilgili komiteye aktarmaktadır. Komite tarafından yapılan incelemeler neticesinde alınan tesviye kararları doğrultusunda sözleşmenin unsurları uygulamaya sokulmaktadır (Yurtsever, 2009). Türkiye'de Çocuk Haklarının koordinasyonunu sağlama görevi ilk kez 1995 senesinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na verilmiştir. 2011 senesinde ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak oluşturulan Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından üstlenilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hakları İzleme Komitesi, 2012 senesinde tekrar yapılandırılmıştır. Kurul tarafından 2013-2017 seneleri arasında uygulamaya sokulacak olan, Türkiye'nin ilk Çocuk Hakları Strateji Belgesi hazırlanmıştır. Yapılan bu hazırlık

kapsamında yer alan uygulamalar günümüzde de uygulanmaya devam edilmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017).

2.3.Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme birlikte, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gündemin ilk sıralarına çocuklar yerleşmiş ve bu durum çocuk hakları ile ilgili önemli gelişmelerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Sözleşmenin taraf ülkelerinin tamamı, çocuklara dair yükümlülükleri hayata geçirme aşamasında anne ve babalar başta olmak üzere, sorumlu kuruluşların tamamına katkı sağlayacak hukuki, yapısal ve yönetsel düzenlemeleri gerçekleştirmek ve gerekli tedbirleri almak durumundadır. Öyle ki, çocuk haklarına dair gerçekleştirilen yasal düzenlemelerin tamamının temelinde söz konusu sözleşme yer almaktadır. Bunlara ek olarak uluslararası hukuk sistemi içerisinde çocuk haklarının korunmasına yönelik olarak hazırlanmış tek taraflı ya da karşılıklı birçok sözleşme, tavsiye kararı bulunmaktadır. Sözleşmede önemli olan temel durum, çocuklara dair ekonomik, sosyal ve kültürel haklara detaylı bir şekilde yer verilmesidir. Çocukların beslenme, sağlık, korunma, eğitim gibi temel hakları sözleşme kapsamında tüm detayları ile yer almıştır (Jones,2005). Sözleşmeye dair detaylar ve açıklamalar alt başlıklar üzerinden çalışmanın devamında yer almaktadır.

2.3.1. 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

20 Kasım 1989 tarihinde Çocuk Hakları Sözleşmesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiştir. Sözleşme, 28 Ocak 1990 tarihinde ise imzaya açılmış ve açıldığı gün 61 ülke ilgili sözleşmeye imza atmıştır. 2 Eylül 1990 tarihine gelindiğinde ise yirmi ülkenin onaylaması sonrasında uluslararası yasa gücünü elde ederek yürürlüğe sokulmuştur. Türkiye tarafından 14 Eylül 1990 tarihinde imzalanan bu sözleşme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun onaylaması sonrasında 9 Aralık 1994 tarihinde TBMM tarafından onaylanmış ve yürürlüğe sokulmuştur (Unutkan, 2008).

Birleşmiş Milletler üye ülkeleri tarafından günümüze dek en fazla geleceğe dönük, detaylı ve sorumlu insan hakkı belgesi olarak öne çıkmış belge, Çocuk

Haklarına Dair Sözleşme olarak ifade edilmektedir. Sözleşme kapsamında, insan hakları ile bağımlı olan hakların tamamı çocuklara tanınmıştır:

- Birleşmiş Milletlerin Tüzüğünde yer alan ilkelerle uyumlu olacak şekilde aile üyelerinin tamamının sahip olduğu eşit ve devredilmesi söz konusu olmayan haklarının tanınması, insanlık onurunun kabul edilmesi, dünya genelinde özgürlük, barış ve adalet kavramları temel olarak kabul edilerek,
- Birleşmiş Milletlere üye halkların tüm koşullar altında, insan onuruna, haklarına ve değerine inancını teyit etmiş olduklarını ve sosyal bir anlayış içerisinde ilerlemekle birlikte daha kaliteli yaşam standartlarının daha geniş bir alanda uygulanmasını teşvik etmeye yönelik kararlı adımların atılacağı bilincinde hareket edilerek,
- Birleşmiş Milletlerin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde, bireylerin ırk ve benzeri ayrımlara tabi tutulmaksızın, sözleşmede belirtilmekte olan hak ve özgürlüklere sahip olduğunu kabul ve ilan ederek, dil, renk, cinsiyet, düşünce, ırk, mülk, doğum ve diğer statülere bağlı olarak,
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde, çocukluğun özel bakım ve yardım alma hakkına sahip olduğunu beyan ettiğini,
- Ailenin, toplumun temel grubu ve tüm üyelerinin ve özellikle çocuklarının büyümesi ve refahı için doğal ortam olarak, toplum içindeki sorumluluklarını tam olarak üstlenebilmesi için gerekli koruma ve yardımı alması gerektiğine ikna ederek,
- Çocukların kişilik özelliklerinin belirli bir ahenk içerisinde tam olarak gelişebilmesi adına, bir aile ortamı içerisinde, sevgi, anlayış, mutluluk ortamında büyümesi gerekliliği kabulü ile hareket ederek,

- Çocuğun toplumda bireysel bir yaşam yaşamaya tamamen hazır olması ve Birleşmiş Milletler Tüzüğü'nde ve özellikle de barış, haysiyet, hoşgörü, özgürlük, eşitlik ruhu içinde ilan edilen ideallerin ruhuna sokulması gerektiğini düşünerek,
- Çocuk Hakları Deklarasyonunda belirtildiği gibi, “çocuğun fiziksel ve zihinsel olgunluğundan dolayı, doğumdan önce olduğu gibi, uygun yasal koruma da dahil olmak üzere, özel güvenlik önlemleri alması ve özen göstermesi gerektiğini” dikkate alarak,
- Çocukların Korunması ve Refahına İlişkin Sosyal ve Hukuki İlkeler Bildirgesi'nin, Ulusal ve Uluslararası Olarak Yerleştirme ve Evlat Edinmeye Özel Başvuru ile birlikte: Birleşmiş Milletler Çocuk Adaleti İdaresi için Asgari Standart Kurallar (Pekin Kuralları): ve Acil Durumlarda ve Silahlı Çatışmada Kadınların ve Çocukların Korunması Deklarasyonu, Dünyadaki bütün ülkelerde, son derece zor koşullarda yaşayan çocuklar bulunduğunu ve bu tür çocukların özel bir ilgiye ihtiyaç duyduğunu kabul ederek,
- Her insanın geleneklerinin ve kültürel değerlerinin çocuğun korunması ve ahenkli gelişimi için önemini dikkate alarak, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, her ülkede çocukların yaşam koşullarını iyileştirmek için uluslararası işbirliğinin önemini kabul etmek, bu bağlamda 3 bölümden ve 54 maddeden oluşan sözleşmeyi kabul etmişlerdir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 2017).

2.3.2.Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Temel İlkeleri

Dünya'nın neresinde bulunduğundan bağımsız olarak, bütün toplumlar için aynı anlamı taşımakta olan sözleşme, çocukların Manga Carta'sı olarak nitelendirilmektedir. Öyle ki, sözleşmede yer alan hükümler dil, din, ırk, etnik köken, engellilik hali, mülkiyet vb. farklılıklar gözetilmeksizin çocukların tamamı için geçerli olmaktadır. Söz konusu sözleşmenin odak noktasında çocukların yüksek faydası yer almaktadır. Esasında çocukların ilk olarak aile içerisinde, daha sonrasında ise çevrelerinde korunması öngörüsü sözleşme genelinde hâkim olmaktadır (Gözlügöl, 2002).

Çocukların, kendilerini ilgilendiren konularda düşüncelerini aktarması ve düşüncelerine kulak verilmesi, sözleşme sınırları içerisinde bir zorunluluk olarak kabul edilmektedir.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile başta ebeveynler olmak üzere, topluluklar, gençler, sağlık çalışanları, öğretmenler vb. tüm kesimler için devlete çocuklara dair üstlenilmesi gereken sorumluluklar ve görevler yüklenmektedir. Genel hatları ile geleceğe dönük olan ve yapıcı özellikleri ön plana çıkan sözleşme ile sözleşmeyi onaylayan ülkelere, çocukların kendi ülkelerinde politik ve toplumsal yaşam içerisinde etkili bir konum alabilmeleri adına gerek duyulan koşulların hazırlanmasına yönelik çağrıda bulunmaktadır. Kültürel, ekonomik, sosyal ve toplumsal olarak çocuk hakları, söz konusu sözleşme ile birlikte bütünsel bir şekilde ele alınmaktadır. Bu durumda çocuklar, kullanmakta oldukları herhangi bir hakkın sonucunda diğer haklarından soyutlanamamaktadır. Çocukların manevi, fikirsel ve ahlaki olarak niteliklerini geliştirebilmek adına ihtiyaç duydukları sağlık hizmetleri, güvenli bir çevre, özgürlük, beslenme ve barınma gibi asgari şartların sağlanması sözleşmenin temel çıkış noktasını oluşturmaktadır (Müftü, 2001).

Daha detaylı bir değerlendirme neticesinde Çocuk Hakları Sözleşmesi ile anne-babaların ve devletlerin üstlenmek zorunda oldukları sorumluluklarını sağlık, sosyal hizmetler ve eğitim olanaklarından faydalanma; çocukların bir isminin ve vatandaşlığının olması; çocukların insani koşullarda yaşayabilme imkânına sahip olması; dinlenme ve eğlenmeye yönelik etkinliklere katılımının sağlanması ve özel yaşamları çerçevesinde elde etmekte oldukları hakların tüm detayları açıklanmaktadır.

Çocukların cinsel ve ekonomik olarak sömürülmesinin önlenmesi, işkenceden ve özgürlüğünü kısıtlayan eylemlerden korunması, silahlı çatışmalardan etkilenmesinin önüne geçilmesi, kaçırılma, alı koyulma, kötü davranışlara sürükleme gibi eylemlere karşı korunması gerekliliği Çocuk Hakları Sözleşmesi ile belirgin bir şekilde vurgulanmaktadır. Yine sözleşme kapsamında, içeriğinde rehabilitasyon hizmetlerinin yer aldığı ve adil olan bir çocuk ceza adaleti sisteminin geliştirilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu durumda, engelleri olan çocukların, azınlık grupları içerisinde yer almakta olan çocukların, mülteci olarak değerlendirilmekte olan çocukların, ailesini kaybetmiş olanların ve birtakım özel ihtiyaçları olan çocukların haklarına oldukça fazla önem verilmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında yer alan 4 hak, çocukların diğer tüm haklarını kullanmasında ve bu alanda ülke yönetimlerine düşen

sorumlulukların sınırlarının belirlenmesinde temel ilkeler olarak değerlendirilmektedir (Özgirgin, 2004; Akt. Akandere ve Dalda 2018).

2.3.2.1. Ayrımcılığın Önlenmesi İlkesi

Hazırlanan sözleşme çerçevesinde ayrımcılık hadiselerinin önüne geçilmesine dair; “Sözleşmenin tarafları, sözleşme kapsamında yazılı olarak bulunan hakları kendilerine ait yetkiler kapsamında barındıran çocukların tamamına, ebeveynlerinin, kendilerinin ya da yasal vasilerinin sahip olduğu ırk, din, dil, renk, cinsiyet, etnik köken, mülkiyet durumu, sağlık durumu, ekonomik statü, sosyal ya da hukuki düşünceler vb. ayrımlar önemsizsiz tanınmakta ve taahhüt edilmektedir” ifadeleri ile açıklanmaktadır. Bu ifadelere ek olarak; “Sözleşmenin tarafları, çocukların ebeveynleri, aile üyeleri, yasal vasileri tarafından yürütülmekte olan faaliyetler, öne sürülen fikirler, inançları nedeni ile ayrılmaya maruz kalma ya da cezalar ile karşılaşmaları durumuna karşı etkili bir şekilde korunmasını sağlarlar ve bu doğrultuda gereken tedbirleri alırlar” ifadeleri kullanılmaktadır (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme, Madde 2 (1) ve (2)).

Çocukların adalet sistemi ile karşılaştıkları hallerde, yürütülmekte olan adli sürecin tüm basamaklarında, bir hukukçu tarafından herhangi bir ayırım gözetmeksizin gereken hizmetlerin mutlaka sunulması gerekmektedir. Çocukların cinsiyetlerine, yaşlarına, engellilik durumlarına ve ırklarına bağlı olarak karşılaşmaları muhtemel sorunlar değerlendirilerek gerekli hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir. Zira adalet sistemi karşısında kalan çocukların bir kısmı ayrımcılık neticesinde mağduriyet yaşayabilmektedir. Bu nedenle ayrımcılığın önüne geçebilmek adına sistemli bir mücadelenin ortaya koyulması oldukça önemlidir (UNICEF ECARO, 2018).

Ayrımcılık yasağı, hukuk sistemi içerisinde özellikle çocuk grupları ile ilişkileri bulunan kimseler için çok daha önemli olmaktadır. Bu doğrultuda çocuk haklarının korunması ve haklarına saygı gösterilmesi noktasında mutlaka birtakım özel önlemlerin alınması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse, azınlık grup içerisinde yer alan bir çocuğun yargı karşısına çıktığında mutlaka tercüman desteğinin sağlanması gerekmektedir (UNICEF ECARO, 2018).

2.3.2.2. Yaşama ve Geliştirme Hakkı

“Taraflar Devletler, çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterirler.” (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme, Madde 6 (2)).

Çocukların yaşamlarını sürdürmesi ve gelişimlerine yönelik haklarının korunması ile çocukların yüksek yararı arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Söz konusu hakların uygulama yer bulabilmesi adına çocukların yasal işlemler neticesinde ortaya çıkması muhtemel zararlara karşı korumaya alınması gerekmektedir. Bir dava sürecinde tanık olarak yer alan çocukların suçlu ya da suçlular tarafından cezalandırılmasına olasılığına karşılık mutlaka korunması ya da hukuki bir sürecin tarafı olan çocukların ortaya çıkan her bir aşama için anlayacakları şekilde bilgilendirilmesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Çocukların özgürlüklerinin kısıtlanmasına yol açacak uygulamaların tamamı, çocukların gelişim süreçlerini oldukça olumsuz etkileyebilmektedir. Hukuk alanında görev almakta olan bireylerin, mümkün olduğunda çocukların özgürlüklerinin kısıtlanmasına yol açacak uygulamalardan uzak durması ya da mümkün olabilecek en kısa süreler içerisinde sorunun çözülmesine yönelik adımlar atması gerekmektedir (UNICEF ECARO, 2018).

2.3.2.3. Çocuğun Yüksek Yararının Gözetilmesi

‘Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında; kamusal ya da özel yardım kurumları, idari makamlar, yasama organları ve mahkemeler tarafından yürütülmekte olan ve çocuklar üzerinde etkili olabilecek faaliyetlerin tamamında çocuğun yararı temel düşünce olarak kabul edilmektedir’ (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme, Madde 3.).

Adalet sistemi üzerinden çocukların doğrudan veya dolaylı bir şekilde etki altında kaldığı hallerde çocukların yüksek yararının temel düşünce olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Hukuksal zeminde çeşitli çalışmalar yürütmekte olan bireyler, çocukların yüksek yararının korunması hakkının garanti edilebilmesi adına oldukça önemli sorumluluklar üstlenebilmektedir. Çocuk Hakları Komitesi tarafından önerilen 14 Numaralı Genel Yorum kapsamında (2013), çocukların yüksek yararlarının değerlendirilmesi sürecinde değerlendirmeye tabi tutulması gereken unsurlara yönelik rehberlik fonksiyonu üstlenilmektedir. Bu unsurlar ise aşağıdaki gibi sıralanabilmektedir;

1. Çocuğun sahip olduğu kimlik
2. Çocukların bakım, korunma ve güvenlik gereksinimlerinin karşılanması
3. Çocukların sağlık durumlarına önem verilmesi
4. Çocukların temel eğitim hakkından yararlanması
5. Çocukların sahip olduğu görüşler
6. Çocukların korunma gereksinimlerinin bir aile ortamı içerisinde karşılanması
7. Çocukların kırılganlık durumları
8. Hukuksal zeminde çalışmakta olan uygulayıcılar

Çocukların yüksek yararının değerlendirilmesi sürecinde yaşama, gelişme, düşüncelerini dile getirme ve ayrımcılık yasağı gibi genel ilkelerin oldukça önemli bir yerinin olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Bireysel açıdan değerlendirildiğinde çocukların yüksek yararı ilkesi öncelikle dinamik bir kavram olma özelliğine sahiptir. Öyle ki, çocukların büyümesine ve koşullarda birtakım değişimlerin meydana gelmesine paralel olarak gelişimini sürdürmektedir. Çocukların tamamı yüksek yararlarının temel düşünce olarak kabul edilmesi hakkına sahip olmaktadır. Buna karşılık diğer çocuklar, çocuk grupları ya da yetişkinlerinde içerisinde yer aldığı uyumsuzluk hallerinde söz konusu yararlar üzerinden mutlak suretle bir dengenin sağlanması gerekmektedir (UNICEF ECARO, 2018).

2.3.2.4. Çocuğun Görüşlerine Saygı Gösterilmesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında taraf devletler, görüşlerini ifade etme kabiliyetine sahip olan çocukların kendileri ile ilgili tüm konularda düşüncelerini öne sürme hakkını çocukların yaşları ve olgunluk düzeyleri ile uyumlu olacak şekilde gerekli özenin gösterilmesi koşulu ile tanıma sorumluluğunu üstlenmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına dair Sözleşme, Madde 12 (1) ve 12 (2)).

Ortaya çıkan bu amaç doğrultusunda çocuklar üzerinde etkili olan idari ya da adli bir işlem esnasında ulusal yasaların kuralları çerçevesinde, bir temsilci ya da kuruluş aracılığıyla ya da doğrudan kendisi görüşlerini öne sürme hakkına sahip olmaktadır.

Çocuklar, çocukların yüksek yararları ile ters düşmediği hallerde, adli süreçlerin tamamına etkin katılım gösterebilmeli: düşünceleri, endişelerini rahatlıkla ifade edebilmelidir. Söz konusu hakkın uygulamada karşılık bulabilmesi adına adli işlemlerin çocuklarla uyumlu olacak şekilde düzenlenmesi oldukça önemlidir. Bu süreçte çocuklara hakları ve olası sonuçları ile ilgili detaylı bilgi aktarımının sağlanması gerekmektedir. Benzer bir şekilde çocukların sürece dâhil olmama ve sessiz kalma hakları da oldukça önemlidir (UNICEF ECARO, 2018).

Hukuksal çalışmalar yürütmekte olan kimseler, çocukların yaşları ile birlikte olgunluk durumlarını da değerlendirmesi gerekmektedir. Yapılan bu değerlendirme çerçevesinde çocukların düşüncelerine, endişelerine ve tanıklıklarına gerekli ölçülerde önem verilmesi gerekmektedir. Çocuk Hakları Komitesi tarafından öne sürülen 12 Numaralı Genel Yorum (2009) doğrultusunda çocukların görüşlerinin değerlendirmeye alınması adına yaşları tek başına belirleyici bir unsur kabul edilmeyecektir. Çocukların bilgi birikimi, edinmiş olduğu tecrübeler, sosyal ve kültürel beklentileri, çocuklara verilen desteğin seviyesi, çocukların görüş belirtme kapasitesinde belirleyici olan unsurlar olarak değerlendirilmektedir (UNICEF ECARO, 2018). Çocukların belirli bir görüş oluşturduğuna karar verilmesi durumunda söz konusu haklarının kullanılmasına olanak verilmektedir. Buna ek olarak sözleşme çerçevesinde çocukların düşüncelerini özgürce dile getirmesi hakkı açık bir şekilde tanınmaktadır (Merey, 2012).

Netice itibari ile çocuk ve çocukluk hakları kavramında tarihsel süreç içerisinde birtakım değişiklikler ortaya çıkmış ve gelinen noktada çocuk hakları çok daha önemli bir konuma yerleşmiştir. Buna karşılık günümüzde çocuk haklarının gelişim sürecinde tam olarak anlaşılabilen birtakım noktalar bulunmaktadır. Örnek vermek gerekirse çocukluk kavramının sınırları belirgin bir şekilde ortaya koyulamamıştır. Öyle ki, söz konusu sınırlar farklı toplumlarda ve farklı geleneklerde değişik formlarda ortaya çıkmaktadır (Tan, 1989). Söz konusu değişikliklerin fark edilmesi neticesinde toplum ile birlikte ailenin bilinçlendirilmesiyle aile içerisinde çocuk haklarının uygulama seviyesinin artırılması sorumluluğunun devlet tarafından üstlenilmesi gerekmektedir.

2.4. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin Çocuk Eğitiminde Yeri

Eğitim hakkının bütün haklar içerisinde özel önemi vardır. Zira eğitim hakkı diğer hakların bilinmesinde, kullanılmasında, geliştirilmesinde ve korunmasında kolaylaştırıcı bir rol oynar. Uluslararası hukukun içerisinde yer alan birçok bildirge ve sözleşmede eğitim hakkına yer verilmiştir. Fakat bu düzenlemeler içinde eğitim hakkı ile ilgili en kapsamlı düzenleme ÇHS ile BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'dir (Akyüz, 2009; Akt. Akyüz, 2012). ÇHS, eğitim planlaması yapılırken gerek tüm eğitim sistemi, gerekse tek tek okullar oluşturulurken çocuk haklarının temel alınmasını istemektedir. Daha açık bir ifade ile eğitim sistemi;

- Şiddetten arınmış
- Demokrasiyi ve hoşgörüyü geliştiren
- Öğrencilerine yaşamlarını sorumlu vatandaşlar olarak sürdürebilecekleri yaşam becerileri kazandıran ortamlar sağlamalıdır.

“Sözleşme'nin 29/1. Maddesiyle getirilen değerlere uygunluk, öğretimin tam anlamıyla öğrenci merkezli olmasını ve tüm açılardan çocukların saygınlığına uygun düzenlenmesini gerektirir” (Akyüz, 2012).

Çocukların eğitilmesi sonraki nesillerde yoksullukla mücadele ve sıtma/AIDS gibi hastalıkları önlemek için en güçlü araçtır. Kızların eğitilmesi özellikle bir çarpan etkisine sahiptir. Eğitimli kızlar büyük ihtimalle daha geç evlenmekte ve daha az sayıda çocuğa sahip olmaktadır. Eğitimli kızların hayatta kalma oranları ve daha iyi beslenen, eğitilen çocuklara sahip olma ihtimalleri daha yüksektir. Eğitimli kadınların evde daha verimli olmaları, iş yerlerinde daha iyi ücret almaları ve sosyal-ekonomik ve politik karar alma süreçlerine daha fazla katılmaları beklenmektedir (UNICEF, 2015b; Akt. Merey, 2018).

2.5. Ebeveyn, Çocuk ve Çocuk Hakları

2.5.1. Ebeveyn ve Çocuk

Çocuk bilincini anne babasından, din adamlarından, varsa bakıcısından ve öğretmenlerinden elde eder. Çocuğum mutsuz olmasının nedeni vicdani duygularıyla insan doğasının çatışması sonucudur. Sonunda vicdan büyük bir zafer kazanır. Çocuk artık dünyadan zevklerden uzak yalnız biri olur (Jacobvitz ve Bush, 1996).

İnsanlar anne ve baba olduklarında tuhaf ve şansız durumlar oluşabilir. Bir görev ve rol üstlenmeye başlarlar. Bu durumlarda insan olduklarını unutabilirler. Sonrasında ise ısrarlı bir şekilde belirli şekillerde davranmaya çalışırlar. Çünkü ebeveynlerin bu şekilde davranması gerektiğini düşünürler. Bu durum şansız bir dönüşümdür. Çünkü ebeveynler gerçek hislere sahip sahici insanlar olduklarını kişisel sınırları olduğunu her insan gibi hata yapabileceklerini unutmalarına sebep olur (Yavuzer, 2001). Ebeveyn olduklarında kendi insanlıklarını gerçeğini unutmaları insan olma duygularını aksatır. Artık kendileri olma konusunda özgür hissetmezler. Artık kendileri olma konusunda özgür olma hisleri yoktur. Farklı zamanlarda ortaya çıkan hislere göre tavır alırlar. Bu durumda bazı davranışları sıradan bir insandan daha iyi yapma sorumluluğu üstlenirler. Bu sorumluluk ağır yükü ebeveyni büyük bir mücadeleye içine sokmaktadır. Ebeveynler duygularında devamlı tutarlı olmak, çocuklarını devamlı sevmek, şartsız ve esnek kabullenici olmak, kendi bencil ihtiyaçlarını öteleyip her şeyi çocukları için feda eder. Her zaman adil olarak kendi ebeveynlerinin onlara karşı yapılan hataların yapmamak zorunda olduklarını hissedebilirler. Tüm bu iyi niyetler kabul görür ve takdir edilir özelliktedir (Tok, 2001).

Bir kişinin öncelikle insan olduğunu unutmaması ebeveynliğe geçişte yapacağı ilk önemli hatadır. Etkin bir ebeveyn insan olduğunu kabullenir. “Gerçek bir insanım, hata yapabilirim” der. Çocuklar bu ebeveynlerinin gerçeklik ve insanlık özelliklerini derinden onaylar. Devamlı şunları söylerler “Benim babam yapmacık değil” ya da “annem muhteşem bir insan” ergenlik dönemine girdiklerinde ise genellikle şunları söylerler “annem babam ebeveyninden çok arkadaş gibiler. Harika insanlar. Hataları var ama ben onları böyle seviyorum” derler. Gayet açık ki çocuklar ebeveynlerini tanı

değil, insan oldukları için seviyorlar. Ailelerine olmadıkları biri gibi davranan bir aktör değil, insan olarak güzel tepkiler veriyorlar. Bütün ebeveynler çocuklarına karşı bazı zamanlarda farklı duygular hissedilen insanlar olur. Onaylama veya onaylamama “gerçek kişi” ebeveynler, çocuğunun davranışını kimi zaman onaylar, kimi zaman onaylamazlar. Davranış çocuğun yaptığı veya dile getirdiği bir şeydir. Bu davranışın yargısı değildir. Örneğin çocuğunun kıyafetlerini yere atması bir davranıştır. Onu “pasaklı” olarak nitelendirmek, bir davranışın yargısıdır (Thomas vd., 2017).

Ebeveynlerin Çocukların kişilik özelliklerinin gelişmesinde ebeveynlerin kişilik özelliklerinin oldukça önemli etkileri bulunmaktadır. Çocukların kişiliklerinin ortaya çıkması ve şekillenmesi sürecinde önem arz eden faktörlerin başında aile ortamı yer almaktadır. Bu nedenler aile üyelerinin öncelikle kendi aralarında sürdürmekte oldukları ilişkilere önem vermesi, olumlu tutum ve davranışlar sergilemeye yönelik çaba sarf etmesi gerekmektedir. Böylesine bir anlayışın benimsenmesi halinde çocuklar çok daha sağlıklı kişilik gelişimi gösterebilmektedir. Ebeveynlerin aile ortamı içerisinde sevgi, saygı, hoşgörü ve sabırla hareket etmek sureti ile çocuklarına örnek olması oldukça önemlidir. Öyle ki, çocuklar gelişim süreçlerinde öncelikle anne ve babalarını örnek almaktadır. Çocuklarının sağlıklı bir kişilik gelişimine sahip olmasını isteyen ebeveynlerin mutlaka sağlıklı ilişkiler sergilemesi gerekmektedir. Başta okul öncesi dönemlerde çocukların çevrelerini sürekli olarak izlediği ve sevdiği bireyleri rol model olarak gördüğü kabulünden hareketle, yetişkinlerin davranışları çok daha önemli bir hale gelmektedir. Zira çocuklar söz konusu dönem içerisinde rol model aldıkları bireyleri çoğu zaman taklit etme eğilimi göstermektedir (Yavuzer, 2010).

Aile içerisinde sağlıklı bir iletişiminin kurulması ile birlikte çocuklarla birtakım sorunların ve konuların paylaşılması mümkün hale gelmektedir. Çocuklara gerektiği kadar bilginin etkili ve doğru bir şekilde aktarılması neticesinde çocukların aidiyet duygularının gelişmesi muhtemel bir sonuçtur. Bu anlayış ile gelişimini sürdürmekte olan çocuklar sorunları ile çok daha rahat bir şekilde yüzleşebilmekte, daha fazla sorumluluk almakta, psikolojik olarak çok daha güçlü olmakta ve rasyonel hareket edebilme becerileri gelişmektedir. Çocukların aile ortamında sorunlarını paylaşmayı öğrenmesi sayesinde çevrelerinde yer alan diğer insanların sorunlarının olabileceğini idrak edebilmektedir. Bu durumda çocuk, aile içerisinde saygı gördüğü bilinci ile

hareket etmektedir. Sağlıklı bir aile profilinde ebeveynler, çocuklarının duygularını ve düşüncelerini aktarmasına, kendilerine soru sorulmasına ve çocukların değerlendirmelerde bulunmasına önem vermektedir (Balcı ve Yılmaz, 2016).

Sevgi ve nefret bir birilerinin zıttı değildir. Sevginin zıttı kayıtsızlık, ilgisizliktir. Nefret sevgini diğer yüzüdür, bozulmuşudur. Nefretin içinde her zaman bir korku izi vardır. Bu durumu kendisinden küçük olan kardeşinden nefret eden büyük kardeşlerde görebiliriz. Çocuğunun nefretinin sebebi, annesinin sevgisini kaybetme korkusudur. Kardeşine duyduğu intikam hissini verdiği korkuda nefretini oluşturan öğelerdendir. Çocuğun ebeveynlerinden nefret etmesi çokta şaşırılacak bir durum değildir. Bu nefret çocuğun bencil olmasıyla başlar. Küçük çocuklar ebeveynlerinden sürekli olarak bir güç ve sevgi arayışı içindedirler. Her atılan tokat, öfkeli söz çocukta sevgi ve gücü örseler. Annenin azarlayıcı sözleri, çocukta “annem beni sevmiyor” duygusunu uyandırır veya babanın “dokunma ona” demesi çocukta “o benim yolumun üzerinde. Bir onun kadar olsaydım!” düşüncesine neden olur (Dizman, 2003).

Yukarda da ifade edildiği üzere her çocukta belli dönemlerde ebeveynlerine karşı öfke, nefret duygusu bulunabilir. Ancak bu ebeveynlerin çocuktan nefret etmeleri kadar tehlikeli olarak görülmemektedir. Söylenmeleri, eleştirmeleri, dayak atmaları, nasihat vermeleri ebeveynlerin nefretlerinin eyleme dönüşmesidir. Ebeveynlerin arasındaki sevgisizlik çocukların düşük düzeyde gelişmesine neden olmakla birlikte çocukların aynı zamanda psikolojik problemler yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu tip ebeveynlerin nefretlerini çocuğa yönelttikleri evrensel bir olgudur. Çocuk sevgiyi bulamazsa yeni nefret alır. “Annem beni sevmiyor. Küçük kardeşimi seviyor. İlgisini kendime çekeceğim, başaracağım bunu!” gibi düşüncelere kapılarak agresif davranışlar sergiler. Evdeki mobilyalara, oyuncularına zarar verir. Çocuğun bu tip davranışlarının temel nedeni sevgi eksikliğine indirgenebilir. Bütün cezalar ve ahlak dersleri nefretin atmasına neden olur ve hiçbir zaman bu gibi davranışlar sorunu çözmez. Çocukta nefretin çoğalmasının diğer bir nedeni de ebeveynlerin çocuğa el koyulmaları, sahip çıkmalarıdır. Çocuk bir çatışma içindedir. Bağlarından nefret eder. Aynı zamanda bağlarını sever. Bu çatışma ara sıra kendini acımasızca dışa vurur. El koyan anneye karşı olan nefret bastırılmıştır. Ancak bu duygu çoğu zaman bir çıkış yolu bulması gerekir. Bu da çocukta hayvanlara zarar verme, kardeşini vurma, anne babaya

başkaldırma daha kolay bir yoldur (Dönmezer, 2001). Sonuç olarak, ebeveynlerin çocukları ile kurmuş olduğu dengeli ve yeterli ilişkiler sayesinde onların sağlıklı bir birey olmaları sağlanabilir aksi halde çocukların sağlıklı davranışlar sergilenmesi beklenmemelidir.

2.5.2. Ebeveyn ve Çocuk Hakları

ÇHS, çocuğun bir hak konusu olarak tanınmasında çocuğun aile içindeki durumu hakkında birçok yaygın varsayıma itiraz etmiştir. Bir yandan, aileler çocuklara bakım ve koruma sağlayan birincil kurumdur ve ailelere bunun tanınması ve çocuklarına karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri için hak verilir (Lansdown, 2011). Öte yandan, ÇHS içindeki birçok hak, aile içindeki çocuklara yönelik geleneksel tutum ve tedavilere karşı zorluklar doğurabilir. Erken evlilik, kadın sünneti, çocuk işçiliği ve engelli çocukların sosyal olarak dışlanması tüm dünyada aileler için yaygın olan hak ihlali örnekleridir. Benzer şekilde, çocukların din, ifade ve örgütlenme özgürlüğü ve mahremiyet haklarını kullanmalarını, Birçok kültürde ebeveynler ve çocuklar arasında çatışmaya neden olabilir. Bu gerginlik, ÇHS'nin uygulanmasında zorluklar doğurabilir. Bununla birlikte, ÇHS ailelerin içindeki ve daha geniş toplumdaki çocuklar için bir saygı kültürünü teşvik etmesine rağmen, bu ebeveynlerin rolünü zayıflatmaz veya azaltmaz. Çocukların haklarının farkında olan ve haklarını savunabilen bir kişiliğe sahip olabilmesi adına temel gereksinimlerinin belirlenmesine, gereksinimlerine paralel etkinliklerin oluşturulmasına ve nihayetinde bu anlayış çerçevesinde geliştirilen uygulamaların sonucunda gelinen noktanın değerlendirilmesine gereksinim duyulmaktadır (Beckman, 2004).

2.5.3. Ebeveynlerin Çocuk Yetiştirmedeki Yeri

Çocukların kendini yönetme becerileri gelişmiş, benlik saygısı belirli bir düzeye gelmiş bireyler olarak gelişim süreçlerini tamamlamaları, genellikle kendilerine sunulmakta olan olanaklar ve ebeveynlerinin yaklaşımlarına bağlı olmaktadır. Bu süreçte son derece etkili olan ebeveyn yaklaşımlarının ise üç grupta değerlendirilmesi mümkündür. Bunlar; “denetleyici”, “destekleyici” ve “pasif” olarak ifade edilebilmektedir.

- 1) **Denetleyici Yaklaşım:** Denetleyici yaklaşımlar sergilemekte olan ebeveynlerin sahip oldukları ortak özelliklere bakıldığında, çocukların tutum ve davranışlarının değiştirilmesinin temel amaç olarak kabul edildiği görülmektedir.
- 2) **Destekleyici Yaklaşım:** Çocuklarla yakından ilgilenmekte, dokunarak ya da güzel sözler söyleyerek sevginin gösterilmesi, çocuklarla birlikte birtakım faaliyetlere katılmak ve çocukların benliklerini onaylayan davranışları kapsamaktadır.
- 3) **Pasif Yaklaşım:** Yukarıda sayılmakta olan ebeveyn yaklaşımlarının dışında, çocukların içerisinde yer aldığı etkinliklere dair ilgisiz yaklaşımların sergilenmesi olarak ifade edilebilmektedir. Yapılan araştırmalar neticesinde ebeveynlerin çocuklarına karşı ilgisiz yaklaşımlar sergilemesi ile çocukların çevresine, arkadaşlarına, öğretmenlerine olumsuz davranışlarda bulunması ve çevresindeki eşyalara zarar vermesi arasında oldukça güçlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Pasif yaklaşımlar sergilemekte olan ebeveynler boş verme ve hoşgörü arasında bir denge sağlayamamaktadır. Çocukların özgürce hareket etmesine müsaade edilmesine karşılık, durması gereken noktalar ilgisizliklerine paralel olarak belirsiz olmaktadır (Yavuzer, 2001).

Yukarıda belirttiğimiz ebeveynlerin yaklaşımlarını incelediğimizde, çocuğun gelişimine en uygun olanı “destekleyici yaklaşım” olarak görülebilir. Çocukların nesnelere ve olayları algılamaları ve anlamlandırmalarında, düzenlemelerinde, beceri ve bu becerileri elde etmelerinde çocukların zihinsel becerilerinin oluşmasında çevre şartları çok önemlidir. Bu şartların oluşumunda ebeveyn ve öğretmen büyük rol oynamaktadır. Çocuğun karakterinin gelişmesinde bilinçsel alt yapının oluşmasında hayal dünyasının gelişmesinde kişilik haklarına saygılı ve hukuk kurallarına uyan aynı zamanda mutlu birey olmasında ebeveyn tutumu çok önemlidir. Çocuğa ne kadar çok kısıtlama getirirsek bizim düşündüğümüz gibi düşünmesini, bizim hayal edip de gerçekleştiremediğimiz yaşantıyı yaşamasını istersek, çocuk kendisi olamaz (Bostan, 2014). Bu bilgiler ışığında örnek vermek gerekirse; çocukların hayallerini zihinsel kapasitesini, becerilerini hiçe sayarak sürekli onlara ebeveynlerinin istedikleri mesleği

seçmeye zorlamak onları mutsuzluğa sürükleyecektir. Ebeveynlerin çocukların zihnine ipotek koymaması gerekmektedir (Ayvacı ve Yurt, 2016).

Ebeveynler değerleri ve inançlarıyla ilgili konuşarak, davranışlarıyla göstererek, sürekli çocuklarına modellik yapar. Değerlerini yaşayarak öğretebilirler. Çocukların dürüstlüğü, değer olarak almalarını istiyorlarsa, kendi dürüstlüklerini onlara göstermelidirler (Thomas, 2017). Yani çocuk için en iyi rol modeller arasında ebeveyn önemli bir yer tutar. Bir diğer rol model ise öğretmenlerdir.

2.5.4. Ebeveyn ve Çocuk Arasındaki İlişki

Birey ve toplum arasındaki önemli ilişkiler aile aracılığı ile kurulduğundan, aile temel toplumsal kurumdur. Ailenin işlevleri zamanla değişmekle birlikte, tarih boyunca varlığını koruyan bir yapıdır (Akyüz, 2012). Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, bireyin fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini sağlar (Toroslu,1994; Akyüz, 2012).

Toplumsal değişimler ve teknolojide yaşanan gelişmeler ile birlikte çocuklar çok daha fazla istismar ve ihmal edilmeye başlanmıştır. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle artık evlerde şiddete maruz kalmayan veya tanık olmayan çocuklarda medya yolu ile şiddete tanık olmaktadır. Yapılan araştırmalarda medya yolu ile şiddete tanık olan çocuklarda saldırgan davranışların arttığı bulunmuştur (Saltalı, 2015).

Televizyonun evlerde çok fazla izlenmeye başlaması ile birlikte ebeveynler ve çocuklar arasında iletişim gün geçtikçe zayıflamaktadır. Tamamı ile tüketici konumuna gelmiş olan ebeveynler, hızlı bir şekilde lüks tüketime yönelmektedir. Çekirdek ailelerin sitelerde ya da apartman dairelerinde yaşamaya başlaması ile birlikte bireyselleşme kavramı ön plana çıkmış, komşu ve akraba ilişkileri önemli düzeyde zayıflamıştır. Bu ilişkilerin zayıflaması şüphesiz ebeveynlerden çocuklara da yansımaktadır. Farklı bir durumda ise aile yapısının değişmesi ebeveynlerin iş hayatında daha fazla atılmasıyla yaşanmaya başlamıştır. Bu durumun bir sonucu olarak da kadının çalışma hayatında yer alması çocukların aile dışındaki kurumlarda bakımlarını gündeme getirmiştir. Bu durum ise bazı noktalarda ebeveyn çocuk arasındaki iletişimi zedeleyebilmektedir (Soyyigit, 2002).

Ülkemizde söz konusu durumun örnekleri ile sıklıkla karşılaşılmaktadır. Sanayileşmenin ve modernleşmenin bir sonucu olarak Türk aile yapısının girmiş olduğu değişim süreci, ebeveynlerin çocuklarla ilişkisinin de farklılaşmasına yol açmıştır. Eşler arasındaki iletişimde bu süreç içerisinde değişmeye başlamış, bu durum çocukların yetiştirilmesine yönelik izlenmekte olan yöntemleri etkilemiştir (Özgüven, 2001).

Gelinen noktada bir yandan çocuklar ile yürütülmekte olan ilişkilere çok daha fazla önem verilmeye başlanmakta iken diğer taraftan bireyselleşmenin de bir sonucu olarak çocuk-ebeveyn ilişkilerinde gerileme yaşanmıştır. Bu durumda, çocuk-ebeveyn ilişkisi için önem arz etmekte olan faktörler ile ortaya çıkan ilişkinin çocukların psiko-sosyal gelişimlerine olan etkisine yönelik araştırmaların yapılmasına çok daha fazla önem verilmeye başlanmıştır. Ebeveynler, çocuklarının fiziksel ve psikolojik olarak sağlıklı bireyler olarak yetişmesi hususunda birincil sorumlulardır. Bu sorumluluklarının farkında olan ebeveynler, çocuklarının karşılaşılabilecekleri olumsuzluklara dair belirli bir endişe hissederler. Aksi halde ihmal ve istismar gündeme gelmektedir. 1908 yılında Psk. Robert M. Yerkes ve Psk. John Dillingham Dodson tarafından ortaya atılan Yerkes-Dodson Kanunu endişe-performans ilişkisini açıklar. Bu kanuna göre endişe/hazır bulunuş belli bir noktaya kadar performansın artışı için gerekli ise de belli bir seviyeyi aştıktan sonra performansın düşmesine sebep olmaktadır (Sektana vd, 2010).

Ebeveynlerin çocuklarını istismardan korumak adına duydukları endişe seviyesinin kişinin normal endişe düzeyinden aşırı şekilde yüksek olduğu durumlarda ebeveynler çocuklarını doğru şekilde korumak adına uygun adımları atamayabilir veya yanlış adımları atabilir. Ülkemizin programlı ve sürekliliği olan aile temelli çocuk cinsel istismarı önleme programlarını hayata geçirmek konusunda henüz yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Hâlbuki ailelerin doğru bilgiler edinerek bilinç seviyelerinin artması, çocuklarının da istismar konusunda doğru bilgiler ile donanmasını sağlayacak birincil unsurdur. Çocuklar aileleri tarafından cinsel istismara karşı koyabilme konusunda bilgilendirildiklerinde de birçok istismar olayı önlenecektir (Çokar ve Ortaylı, 2003).

Ebeveynlerin, çocuklarının cinsel istismara maruz kalmaması adına mutlaka bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Finkelhor (1983) tarafından da ifade edildiği üzere, çocukların istismar edilmesi ile ilgili olarak ailelerin bilinçlendirilmesi ile birlikte çocukların olası tehlikelerden korunmasına yönelik gerçekleştirilen eylemler artacağından, çocuk istismarı vakaları ile çok daha az karşılaşılması beklenmektedir. Öyle ki, ailelerin bu alanda bilinçlendirilmediği ülkelerde çocuk istismarı ile çok daha sık karşılaşmaktadır. Sağlık Bakanlığı tarafından açıklanan verilere bakıldığında Türkiye’de bu alanda yeterli bilincin sağlanamadığı görülmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi adına mutlaka ailelere yönelik eğitim programlarının oluşturulması gerekmektedir. Söz konusu eğitim programlarında anne ve babaların doğru bilgilere sahip olması, bu bilgileri çocukları ile etkili bir şekilde paylaşabilmesi, olası sorunlara karşı önlem alabilmeleri, karşılaşacakları olumsuz durumlar neticesinde nerelere başvurabilecekleri ya da çocuklarının istismar edildiğini nasıl anlayacakları öğretilmektedir. Bu eğitimlerin ailelere verilmesi ile birlikte, ebeveynler çok daha etkili önlemler alabilmektedir (Özer, 2014).

Ülkemizde çocuk istismarı olgularının sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ancak son yıllarda gündeme gelen konu ile ilgili araştırmaların yetersizliği nedeni ile net veriler bulmak oldukça zordur. Buna ek olarak Türk toplumunda geleneksel olarak fiziksel cezaların eğitim amaçlı görülmesi de bu tür araştırmaların ve/veya olguların gündeme gelmesini engellemektedir. Türkiye’de ilk geniş kapsamlı araştırma, Bilir ve arkadaşları tarafından sekiz ilde 4-12 yaşlar arasında toplam 16.100 çocukla ilgili tarama niteliğinde yapılan çalışmadır. Çalışmada fiziksel ve duygusal olarak örselenen çocukların oranı, ailelerin sosyo-demografik özellikleri, fiziksel cezanın sıklığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda 4-6 yaş grubu çocuklarda istismara uğrama oranı % 40,7 iken 7-10 yaş grubunda % 33,5, 11-12 yaş grubunda ise %25,8’dir. İstismara uğrayan çocuklar %34,6 oranında kız, % 32,5 oranında erkek çocuklardır (Bilir vd., 1991). Türkiye İstatistik Kurulu verilerine göre çocuk mağdur sayısı 2014 yılında 74.064 iken 2016 yılında 83.552’ye yükselmiştir (Polat, 2018).

2.6. İlgili Çalışmalar

Dünya genelinde olduğu üzere Türkiye’de de çocuk hakları temel değerler arasında kabul edilmektedir. Demokratik ilkeler çerçevesinde bir yaşam sürebilmek tüm insanların gelişim süreçlerinden itibaren aile içerisinde, okulda ya da toplumsal sistem içerisinde birtakım ilkeler çerçevesinde yetiştirilmesi gerekmektedir. Böylesine bir sürecin ortaya çıkabilmesi adına çocukların, insanların tamamının sahip olduğu haklarla birlikte gelişim gereksinimleri nedeniyle çocuk haklarına sahip olmalarını sağlamak gerekmektedir. Bu uygun koşullar ve değerler farklı yaş gruplarına göre şekillenmekle birlikte, ailelerin büyük çabalar ve umutlarla okutmak istedikleri çocuklarının sahip oldukları hakların bir bütünüdür. Literatürde çocuk hakları üzerine yapılan çalışmaların çok fazla olduğu bilinmekle beraber sürekli gelişen dünyada bu alana yönelik yapılan araştırmaların da güncel bir şekilde devam ettirilmesi elzemdir.

Çocuk hakları eğitimi konusunda Türkiye’de yapılan araştırmalar çok kısıtlıdır. Bu araştırmalar da doğrudan "çocuk hakları eğitimi konu almamış, daha çok yüksek lisans düzeyinde öğretmen, öğrenci ve yöneticilerin bu konudaki algıları, tutumları ve görüşlerine odaklanmıştır.

Bu bölümde genel olarak çocuk hakları özelde de ebeveynlerin çocuk haklarına ilişkin uygulamalı araştırma makalelerine, yüksek lisans ve doktora tez sonuçlarına yer verilmiştir. Aşağıda bu araştırmalarla ilgili ayrıntılara yer verilmiştir.

Yapılan literatür çalışmaları neticesinde bazı çalışmalar elde edilmiş ve bu çalışmalara aşağıda kısaca değinilmiştir.

Margolin (1982) çalışmasında çocukların kendilerince karar verme hakları hakkında görüşlerini araştırmıştır. Uygulamada 2. ve 6. Sınıfa kadar öğrencilerin denek olarak kullanıldığı araştırmada haklarla alakalı karar verilmesi gereken 7 farklı durum resmedilmiştir. Aktarılan resimler kullanılarak çocuklar ile soru-cevap yöntemi ile tartışma ortamı oluşturulmuştur. Erkek öğrenciler incelendiğinde yaşın artmasına paralel olarak bireysel olarak karar alabilme haklarının geliştiği görülmektedir. Bu gelişim süreci kızlarda ise daha farklı olarak ortaya çıkmaktadır.

Perry (1983) yaptığı çalışmada çocukların refahı gözeterek çalışan bireylerin çocukların haklarına bakış açısını hem sosyal hizmet uygulamaları hem de sosyal hizmet eğitimleri açısından incelemiştir. Uygulamada sosyal hizmetlerde görev yapanlarla bireysel karar verme ve bakım ve korunma hakkı haklarını ele almıştır. Sonuç olarak; sağlık, eğitim, sosyal korunma ve güvenlik hakları açısından sosyal hizmet çalışanlarının çocuk haklarını destekleyici tavır sergilediklerini, bakım ve koruyucu tutumdan da yana destek verdikleri belirtmiştir. Sosyal hizmet kurumlarında işe yeni başlamış olanlar ile emekli olmaya yakın olan deneyimli çalışanların, orta dönem çalışanlara göre bakım ve korunma haklarına daha az destek verdiklerini belirtmiştir. Ayrıca kadın çalışanların erkeklere nazaran bakım ve korunma faktörü açısından daha az destekçi oldukları anlaşılmıştır.

Wadsworth (1993) çalışmasında engelli çocuklara sahip ailelerin haklarının kanunlarla güvencede olduğu ve onlara yasal olarak savunulma hakkı verildiğinin farkında olup olmadıklarını araştırmıştır. Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin yasal olarak kendilerine ve çocuklarına verilen haklardan çoğu hakkında bilgi sahibi olmadıkları görülmüştür.

Moore ve Kirk (2010) Çalışmasında çocukların ve gençlerin sağlık ile ilgili genel ve sağlık hizmetleri ile karar süreçlerine katılıp katılmadığına dair literatür incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır; çocukların kendi bakımları için sağlıkla ilgili karar süreçlerine katılmak istediklerini ancak uygulamada bunun pek gerçekleşemediği görülmüştür.

Ruck (1994) tarafından yürütülen araştırma doğrultusunda bakım, korunma haklarının idrak edilmesi ve bireysel kararlık gelişimine yönelik incelemeler yapılmıştır. Söz konusu araştırmaya 160 çocuğun katılımı sağlanmış, koruma hakları ve bireysel kararlığa dair bilgileri içeriğinde barındıran hikâyeler hazırlanarak hikâyelerin kahramanlarına koruma hakları ve bireysel kararlılık ile ilgili tercihler yaptırılmıştır. Bu araştırma ile birlikte katılım gösteren çocukların tamamının koruma hakkı ve bakım hakkı arasında ayırım yapabildikleri belirlenmiştir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise korunma ve bakım haklarına yönelik olarak somut ve soyut kavramlar çerçevesinde sorgulayabilme kapasitesinin çocukların yaşı ile ilişkili olmamasıdır. Buna karşılık

bireysel kararlık hakkına gelindiğinde ise sorgulama ve idrak edebilme becerilerinin yaşa bağlı olarak gelişim gösterdiği anlaşılmıştır.

Temple (1998) tarafından yürütülen çalışma kapsamında yaş ile birlikte eve dair taleplerin, çocuk haklarının idrak edilmesi üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Araştırmaya katılım gösteren deneklere haklara dair birtakım kısa hikâyeler aktarılmış, aktarılan farklı hikâyelerde yer alan kahramanların haklarını kullanmaları ya da kullanma gereklilikleri ile birlikte nedenleri sorulmuştur. Yaşları farklı çocuklardan meydana gelen katılımcıların tamamı korunma ve bakım hakları ile odak noktasında evin yer aldığı bireysel kararlılığa dair destekleyici yaklaşımlar sergilemekte iken odak noktasında okulun yer alması halinde bireysel kararlılık haklarına dair oldukça düşük bir destek göstermişlerdir.

Morine (2000) yaptığı çalışmada ebeveynlerin ve çocukların aile ilişkilerini idrak etmeleri ve çocuk haklarına bakış açılarını incelemiştir. Araştırmacı uygulamada çocukların ve ebeveynlerin kendi kendine karar verme ile bakım ve koruma tutumları açısından ebeveyn otorite tutumlarının algısı arasındaki ilişkileri değerlendirilerek sonuç elde etmek istemiştir. Elde ettiği bulgular neticesinde ebeveynlerin büyük bir kısmının bakım ve korumadan yana olduğunu, çocukların da aile içi karar vermede kendi kendine karar vermeden tavır sergilediklerini belirtmiştir.

Day ve ark. (2002) araştırmalarında annelerin ve çocukların kendi kendine karar verme ile bakım ve korunma tutumlarının ev ortamındaki uygulamalarını ele almışlardır. Uygulamada 6, 8 ve 10. Sınıf öğrencileri ve annelerin denek olarak kullanılmıştır. Deneklere ev ortamındaki haklar hakkında kısa hikâyeler verilerek bu hikâyelerdeki karakterlerin haklarını bilip bilmedikleri ve hakları hakkında verdikleri kararların mantıklı olup olmadıkları sorulmuştur. 8 ve 10. sınıf öğrencilerinin 6. sınıfa öğrencilerine göre kendi kendine karar verme haklarını destekledikleri görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinin anneleri 6 ve 8. Sınıf öğrencilerinin annelerine göre kendi kendine karar verme haklarını desteklerken bu desteklerin çocuklarının gelişimsel düzeylerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Sutton (2003), yaptığı çalışmada ebeveynlerin çocuk haklarına, aile otoritesine ve çocukların cinsel eğitime ilişkin bakış açılarını ele almıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin büyük çoğunluğunun çocuklarının cinsel eğitimde bireysel kararlar verme haklarını kabullenmemiştir. Ebeveynlerin çocuklarının cinsel eğitim alma hakları ile bakım ve korunma tutumları arasında etkin bir orantının olduğunu ve bütün ebeveynlerin çocuklarının cinsel eğitimi açısından ebeveynlerin karar vermesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

Peterson vd. (2004) tarafından yürütülmüş olan çalışma kapsamında çocuklar ve anneler üzerinde bakım, korunma ve bireysel karar alabilme yaklaşımlarıyla beraber aile içerisinde verilen kararlara çocukların katılım göstermesi, çocukların duygusal yaklaşımları ve otoriteyle arasında ortaya çıkan ilişki değerlendirilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında korunma ve bakım ile bireysel karar verme tutumlarına yönelik ailevi tutuculuk arasındaki ilişki negatif olarak belirlenmektedir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise aile içerisinde alınacak kararlara çocukların katılım göstermesi ve çocukların duygusal yapıları ile bireysel karar verme tutumları arasındaki ilişki pozitif olarak belirlenmektedir.

Day ve vd. (2006) tarafından yürütülen çalışmalar doğrultusunda aile otoritesinin çocukların ve annelerin korunma ve bakım ile birlikte bireysel karar verebilme tutumları üzerinde ortaya çıkan ilişkisi değerlendirilmiştir. Eğitim süreçleri devam etmekte olan, farklı yaş gruplarındaki çocuklar ile annelerin katılım gösterdiği araştırma neticesinde elde edilen sonuçlara bakıldığında; annelerin korunma, bakım ve bireysel karar verme tutumlarında yetkici yaklaşımlar sergiledikleri, küçük yaşlarda ise çocukların ve annelerinin korunma ve bakımdan yana tutumları seçtikleri ifade edilmiştir.

Ülkemizde çocuk haklarına yönelik yapılan çalışmaların bazıları ise şunlardır:

Yurtsever (2009). Araştırmasında Aile ve çocuğa ilişkin bazı değişkenlerin anne ve babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Anne ve babaların çocuklarının hakları

konusunda çocuğun cinsiyetine bağılı olarak farklı tutumlar benimsedikleri, kız çocuğı olan hem annelerin hem de babaların “Bakım ve Korunma”dan yana tutum sergiledikleri, erkek çocuğı olan babaların “Kendi Kendine Karar Verme”den yana tutum sergiledikleri gözlenmiştir.

Çetinkaya (1998) tarafından yürütölen araştırma kapsamında çocuk haklarında gelinen nokta ve beklentiler üzerinden öğrenciler ile birlikte öğretmenlerin çocuk haklarına yönelik yaklaşımları değerlendirilmiştir. Uygulama neticesinde farklı yaşlardaki öğrencilere ve öğretmenlere Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’den alınmış olan 40 farklı soru yöneltilmiştir. Bu çalışma neticesinde elde edilen sonuçlara bakıldığında; çocukların çocuk haklarına dair yaklaşımları üzerinde yaşları, cinsiyetler, eğitim aldıkları kurum ve anne-babaların eğitim düzeyleri belirleyici olmaktadır. Öğretmenlerin bakış açısı ile öğrencilerin bakış açısı arasında ise oldukça önemli farklılıklar ile karşılaşılmaktadır. Öyle ki, öğretmenlerin mesleki kıdemleri ile birlikte sorumluluk alanlarına bağılı olarak yaklaşımları farklılaşmaktadır. Bunlara ek olarak ev ve okul ortamına göre hakların mevcut durumu ve önemi arasında birtakım farklılıklar ortaya çıkmaktadır.

Yenibaş (2002) çalışmasında rehberlik bölümü öğrencilerinin aile içi istismarı ile umutsuzluk düzeyleri demografik durumlara göre ele alınmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğrencilik umutsuzluk düzeyleri arasında annelerin öz ya da üvey olması ile yaşları belirleyici olmaktadır. Öğrenim görmekte olan çocukların aile içerisinde istismar edilmesi hali durumu cinsiyet ve kardeş sayısına göre farklılık arz etmektedir. Çok yönlü istismar olma durumu babanın yaş, annenin eğitim durumuna göre, ebeveynlerden birinin uzun dönem hastalığı olup olmamasına ve gelir düzeyine göre değişmektedir. Gelişimin desteklenmesi boyutu yaş, alkol kullanma ve öğrencinin bir işle meşgul olma durumu ile paralel ve anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Aile içi istismar ölçekleri ve umutsuzluk ölçeği, çocukların görmezden gelme boyutu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu belirlenmektedir.

Çakıcı (2002) çalışmasında, anne ve baba tarafından istismara uğrayan çocukların agresyon seviyeleri ve öfke yollarını nasıl değiştirdiğini incelemiştir. Denek olarak araştırma yaptığı çocuk yaştaki öğrencilere üç bölümlük bir anket uygulamıştır.

Elde edilen bulgulara göre tüm istismara uğrama durumlarında istismar sıklığının artması ile toplam öfke ve içe yönelen öfke değerlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Öfke ve kontrol değerleri ise bazı istismar türlerinin sıklığı arttıkça azalma eğilimi göstermiştir. Sonuç olarak aile içi fiziksel istismara uğrayan çocukların agresyon seviyelerinin, istismar sıklığı ile orantılı olarak arttığını ve bu çocukların öfkelerini kontrol etmekte zorlandıklarını belirtmiştir.

Kavak (2005) yaptığı çalışmada, emniyet güçlerinin görev ve yetkilerinin çocuk haklarının korunmada yeterli düzeyde olup olmadığını incelemiştir. Polisler ve hukukçularla yapılan anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre polislerin % 83'ü yeterli, % 13'ü yetersiz, hukukçuların ise % 50'si yeterli, % 44'ü yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Yeterlik açısından polislerin % 26'sının kanuni zorunluluk, yetersizlik açısından ise hukukçuların % 27'sinin polis faktörüne vurgu yaptıkları ortaya çıkmıştır. Çalışmada öneri olarak polis eğitiminin çocuk polisliği uygulamalarındaki etkilerinin sorgulanması gerektiği dile getirilmiştir.

Kocaer (2006) yaptığı çalışmada çocuk ihmali ve istismarı tanısında önemli bir rol üstlenen, koruyucu sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde görev yapmakta olan hemşirelerin ve doktorların konuya dair farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, hemşirelere nazaran doktorların çocuk istismarı ve ihmali açısından tanımlayabildikleri belirti ve risklerin tanımlama puanları daha yüksek çıkmıştır. Doktorların ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmalinin belirtilerini ve risklerini tanımlamada davranışsal belirtileri daha yüksek değerlendirmişlerdir. Sonuç olarak, doktorların ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmali durumunda erken teşhis koyabilmeleri için bilgi gereksinimine ihtiyaç duydukları belirtilmiştir.

Karabacak (2006) çalışmasında, ülkemizde çocuk velayetine ilişkin yasaları incelemiştir. Araştırmada çocukların herkesten daha çok korunmaya ihtiyaç duyabileceği düşüncesinden hareket edildiğini ve anne ile babanın velayet konusunda yerine getirmekle mükellef oldukları bir takım görevlerin olduğunu belirtmiştir. Kanunlardaki yeni uygulamalarda velayet hakkının kamusal düzenle uyumlu olma, ölçülük esasına dayanma, dürüstlük sınırları içerisinde yer alma ve çocukların

menfaatlerinin korunmasının sağlanması gibi sınırlara sahip olması gerekliliği öne sürülmüştür.

Fındıkçioğlu (2006) çalışmasında, ilköğretimde okuyan öğrencilerin sokak çocuklarına yönelik algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Uygulamada içerik analizi yöntemiyle öğrencilere sokak çocuklarını konu alan resimler yaptırılarak onların sokak çocukları hakkındaki düşünceleri araştırılmıştır. Bu doğrultuda kategorileştirilen düşünceler nicelendirilmiştir. Sonuç olarak elde edilen verilerin öğrencilerin, sokakta yaşamakta olan çocukların, oldukça zorlu koşullarda çalışmakta oldukları düşüncesi ve sokakta yaşamakta olan çocukların söz konusu zorlu koşullardan kurtulması adına destek verilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Aslan (2007) yaptığı çalışmada ise çocukların korunma ihtiyacı düşüncesinden yola çıkarak suç işleme eğilimi ortaya çıkan çocukların koruma altına alınması, mevcut durumlarının ve haklarının güvence altına alınmasına dair usul ve esasların üzerinde durulmuştur. Çocuk Ceza Hukuku üzerinden uygulanmakta olan ceza ve önlemlerin çocuklar üzerinde acı vermekten ziyade ıslah ve terbiye edici özelliklere sahip olması gerektiği öne sürülmüştür. Yaş dönemleri ceza hukukunda üç farklı dönemden oluşmaktadır. Ceza sorumluluğu çocukların içinde buldukları yaş dönemine göre farklı göstermektedir. 0-12 yaş arası dönemdeki çocuklara ceza sorumluluğu verilmemesi, 13-15 yaş arası dönemde çocukların ceza sorumluluğunun kusur yeteneğine göre belirlenmesi, 16-18 yaş arası dönemdeki çocuklarda ise ceza sorumluluğunun bulunması ile beraber indirimli cezalar uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Ceza hukukuna göre sağır, dilsiz ve yaş küçüklüğü gibi ceza sorumluluklarını ortadan kaldıran veya azaltan bir durumun olmasından dolayı, sağır ve dilsizlerin ceza sorumlulukları yaş gruplarına göre dönemlere ayrılarak belirlenmiştir. Yaş ceza sorumlulukları çocukların içinde buldukları döneme göre belirlediğinden, çocuğun içinde bulunduğu yaş döneminin tespiti önemlidir. Yaş küçüklüğü nedeniyle ceza sorumluluklarının etkisi dışında hapis cezası gibi durumların ileri bir tarihe atılması, belirli haklardan yararlanamamak, zamanaşımına dair süreler, çocukların kovuşturulması ve soruşturulmasına yönelik ortaya çıkan durumlar, güvenlik tedbirlerinin ve cezaların infazı ile infazın gerçekleşeceği kurumlar noktasında

yetişkinliklere kıyasla farklılık arz eden durumların kanunlarda da belirtildiği ifade edilmektedir.

Merey (2012) Çalışmalarında Türkiye ve ABD sosyal bilgiler öğretim programlarındaki çocuk hakları ile ilgili konulara ne düzeyde yer verildiğini karşılaştırmalı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonucunda Türkiye Sosyal Bilgiler öğretim programlarında Çocuk Hakları konusunda ABD Sosyal Bilgiler öğretim programlarından çok daha fazla yer verilmesidir.

Merey ve Parpucu (2012) çalışmalarında, Türkiye ve ABD sosyal bilgiler ders kitaplarında çocuk hakları ile ilgili konulara ne düzeyde yer verildiğini karşılaştırmalı bir şekilde incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Türkiye ABD Sosyal Bilgiler ders kitaplarında çocuk haklarına yer verilme düzeyinin araştırıldığı bu çalışmanın en önemli sonucu Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Çocuk Hakları konusunda ABD Sosyal Bilgiler ders kitaplarından daha fazla yer verilmesidir.

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma Van ili merkez ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretim kurumlarında eğitim gören öğrencilerin ebeveynlerinin çocuk haklarına yönelik tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli geçmişte ya da şu anda var olan bir olguyu ona müdahalede bulunmadan tanımlamanın amaç edinildiği bir yaklaşımdır (Karasar, 2005). Buna göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının ve algılarının seviyelerinin tespit edilmesi ve çeşitli değişkenlere göre araştırılmasından elde edilen bulgular bu araştırmanın sonuçları olarak değerlendirilecektir.

3.2. Araştırmanın Evreni Ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Van ili merkez ilçelerindeki (İpekyolu, Tuşba, Edremit) çocuğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel ortaokullara devam eden çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Buna göre örneklem hacmine ulaşılması adına amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçim yapılmıştır. Ölçüt örnekleme araştırmanın sorusuyla ilgili olarak tespit edilmiş olan özellikleri barındıran kimselerin, nesnelere veya durumların örnekleme dahil edilmesi şeklinde olmaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Bu araştırmanın ölçütü olarak ebeveynlerden çocuğu ortaöğretim kurumlarında eğitim görmesi olarak belirlenmiştir. Örneklem hacmine ulaşılması için evrene dahil edilen merkez ilçelerdeki öğrencilerin anne-babalarına ulaşılarak toplamda 435 anne ve 435 baba bireye çocuk haklarına yönelik tutumları ile ilgili ifadeler yöneltilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Çalışmada araştırma yöntemlerinden nicel araştırma yöntemi kullanılmış olup, veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Örneklem grubuna dahil edilen

ebeveynlerle yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları aşağıda belirtilmiştir.

- 1- Ebeveynlerin Demografik ve Çocuğu İle İlgili Özellikleri Formu (Ek-1).
- 2- Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (Ek-2).

Ebeveynlerin Demografik ve Çocuğu İle İlgili Özellikleri Formunda ortaöğretimde eğitim gören çocukların demografik özelliklerine ait 3 (üç) adet soru, ebeveynlerin demografik özelliklerine ait 6 (altı) soru ve ebeveynlerden en az birisinin 3 (üç) ay süre ile bulunma durumunu belirten 1 (bir) soru bulunmaktadır.

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Yurtsever (2009) tarafından 6-14 yaş arasında çocuğa sahip olan ebeveynlerin çocuk hakları ile ilgili tutumlarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmış ve literatüre kazandırılmıştır. Yurtsever (2009)'in çalışmasında araştırmanın ölçeğin geliştirilmesi için 680 anne ve 680 baba olacak şekilde toplamda 1360 ebeveyninden toplanan veriler kullanılmıştır. Ölçek toplamda 63 ifade ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin alt boyutları, Yurtsever (2009)'in çalışmasındaki Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları Tablo 1.'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Alt Boyutları ve Güvenirlik Katsayıları

Alt Boyutlar	Madde Numaraları	Yurtsever (2009)
Bakım ve Koruma Boyutu (15 ifade)	1-4-5-7-27-30-31-40-45-50-53-55-57-60-61	0,949
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu (23 ifade)	2-3-6-8-10-19-22-23-25-28-29-42-43-46-48-49- 51-52-54-56-59-62-63	0,981
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu (25 ifade)	9-11-12-13-14-15-16-17-18-20-21-24-26-32-33- 34-35-36-37-38-39-41-44-47-58	0,977
Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği	63 madde	N/A

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği 5'li likert tipi ölçek olup, "Hiçbir zaman katılmıyorum (1,00-1,79)", "Pek Katılmıyorum (1,80-2,59)", "Kararsızım (2,60-3,39)", "Kısmen Katılıyorum (3,40-4,19)" ve "Tümüyle Katılıyorum (4,20-5,00)" olarak düzenlenmiştir. Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutundan alınan puanların yüksek olması ebeveynlerin çocukların bakım ve korumalarının devlet güvencesi ve desteği altında olması gerektiği daha fazla düşündüğü, Kendi Kendine Karar Verme Tutumu Boyutundan alınan puanların yüksek olması ebeveynlerin çocukların kendi kendine karar vermesi gerektiğine dair algının daha yüksek olduğu ve Bakım ve Koruma Boyutundan alınan puanların yüksek olması ebeveynlerin çocukların bakımı ve korunması konusunda daha fazla bireysel inisiyatife sahip olunması gerektiği anlamındadır.

3.4. Verilerin Analizi

Çocukları ortaokulda eğitim gören ebeveynlerden elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 20 programı kullanılmıştır. Ebeveynlerin ve ebeveynlerin demografik ve okul ile ilgili özelliklerinin dağılımlarının gösteriminde frekans ve yüzde kullanılmıştır.

Araştırmada ebeveynlere yöneltilen Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinden alınan puanların normal dağılım gösterme durumları basıklık ve çarpıklık değerlerinde bakılarak incelenmiştir. Çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtois) katsayılarının alabileceği değerler $-\infty$ ve $+\infty$ arasında değişim göstermektedir ve bu değerlerin normal dağılım gösterme aralıkları bazı araştırmaların belirttiğine göre -3 ve +3 arasında; bazılarında göre -2 ve +2 arasında yer almaktadır (Ak, 2009). Bu araştırmada ölçeğin alt boyutlarından alınmış olan puanların normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre alt boyutlardan alınan puanların çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterme durumlarının incelenmesinde parametrik testler kullanılmıştır. Bunlar iki grubu olan değişkenler için bağımsız örneklem için t-testi ve üç ve üçten fazla grubu olan değişkenler için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Üç ve üçten fazla olan gruplar için yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda farklılaşma olan grupların tespitinde post hoc testlerinden (eğer Levene $p>0,05$ ise Tukey, eğer Levene $p<0,05$ ise Tamhane's T2) faydalanılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular %95 güven düzeyinde değerlendirilmiştir.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların iç tutarlılıklarının sağlandığına dair kontroller Cronbach Alfa katsayısına bakılarak yapılmıştır. Cronbach Alpha katsayısının güvenilirlik düzeyi tespitinde aşağıda yer alan aralıklar dikkate alınmıştır (Özdamar, 2004)

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlik Analizi

Araştırmada kullanılan Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği ve alt boyutlarına ait güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Güvenirlik Analizi

Alt Boyutlar ve Cronbach Alpha Değeri	İfadeler	Madde Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Madde Silindiğinde Ölçek Varyansı	Düzeltilmiş Parça-Bütün Korelasyonu	Madde Silindiğinde Cronbach Alpha
Bakım ve Koruma Boyutu ($\alpha=0,835$)	S1	63,92	48,42	0,35	0,83
	S4	63,91	47,03	0,47	0,82
	S5	63,95	47,66	0,43	0,83
	S27	63,84	46,72	0,56	0,82
	S30	63,90	46,52	0,48	0,82
	S31	63,75	48,02	0,50	0,82
	S40	64,09	46,54	0,43	0,83
	S45	63,88	47,47	0,46	0,83
	S50	64,23	46,26	0,35	0,84
	S53	63,82	47,49	0,48	0,82
	S55	63,96	45,80	0,47	0,82
	S57	64,03	45,90	0,49	0,82
	S60	63,88	47,12	0,48	0,82
	S61	63,92	46,48	0,56	0,82

Devlet Güvencesi ve Destegi Boyutu ($\alpha=0,878$)	S2	97,59	127,67	0,39	0,88
	S3	97,78	124,97	0,43	0,87
	S6	97,79	123,14	0,48	0,87
	S8	97,87	124,91	0,43	0,87
	S10	97,66	125,41	0,45	0,87
	S19	98,17	124,51	0,32	0,88
	S22	98,26	124,25	0,34	0,88
	S23	97,74	122,27	0,55	0,87
	S25	97,68	125,83	0,44	0,87
	S28	97,63	125,43	0,47	0,87
	S29	97,57	125,18	0,53	0,87
	S42	97,75	122,91	0,56	0,87
	S43	97,88	122,48	0,48	0,87
	S46	97,54	125,57	0,55	0,87
	S48	97,86	122,00	0,52	0,87
	S49	98,24	122,98	0,37	0,88
	S51	97,69	125,10	0,47	0,87
	S52	97,73	123,66	0,51	0,87
	S54	97,84	122,64	0,46	0,87
	S56	97,60	124,65	0,55	0,87
S59	97,78	123,15	0,50	0,87	
S62	97,59	124,94	0,55	0,87	
S63	97,86	123,31	0,45	0,87	
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu ($\alpha=0,845$)	S9	97,66	130,39	0,39	0,84
	S11	97,40	131,39	0,41	0,84
	S12	97,26	132,62	0,40	0,84
	S13	97,12	132,14	0,47	0,84
	S14	97,33	131,43	0,43	0,84
	S15	97,17	131,61	0,47	0,84
	S16	97,53	130,15	0,39	0,84
	S17	97,36	129,57	0,48	0,84
	S18	97,20	130,76	0,51	0,84
	S20	97,30	130,86	0,46	0,84
	S21	97,07	133,53	0,45	0,84
	S24	98,49	130,01	0,29	0,85
	S26	97,48	130,59	0,42	0,84
	S32	97,22	132,97	0,38	0,84
	S33	98,58	128,88	0,30	0,85
	S34	97,29	131,75	0,40	0,84
	S36	97,16	132,07	0,47	0,84
	S37	97,18	131,92	0,43	0,84
S38	97,97	126,30	0,48	0,84	
S39	98,07	130,32	0,31	0,84	
S41	97,20	132,50	0,40	0,84	
S44	97,45	131,37	0,36	0,84	
S47	98,20	128,88	0,35	0,84	
S58	97,21	133,03	0,39	0,84	
Ölçeğin Genel Cronbach Alpha Katsayısı					0,940

Tablo 2'de ölçeğin her üç alt boyutunun ve ölçeğin genelinin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları ($>0,60$) olduğundan iç tutarlılığın sağlandığı tespit edilmiş ve ölçüm aracının güvenilir olduğuna karar verilmiştir.

4. BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu kısmında ortaokula devam eden çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özellikleri dağılımı, çocukların demografik özellikleri dağılımları, Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinden elde edilen puanların dağılımları ve değişkenlere göre farklılaşma durumları analiz edilmiştir.

4.1. Çocuğu Ortaöğretimde Eğitim Gören Ebeveynlerin ve Çocuklarının Demografik ve Çeşitli Özelliklerinin Dağılımı

Çocuğu ortaöğretimde eğitim gören ebeveynlerin demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Çocuğu Ortaöğretimde Eğitim Gören Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

	Özellikler	N	%
Yaş	20-30 yaş	73	8,4
	31-40 yaş	474	54,5
	41-50 yaş	265	30,5
	51 yaş ve üstü	58	6,7
İkametgâh Yeri	Köy	51	5,9
	İlçe	241	27,7
	Şehir Merkezi	578	66,4
Eğitim Düzeyi	Okur-yazar	181	20,8
	İlköğretim	377	43,3
	Lise	139	16,0
	Lisans	133	15,3
	Lisansüstü	40	4,6
Meslek Durumu	Memur	74	8,5
	İşçi	116	13,3
	Öğretmen	53	6,1
	Esnaf	29	3,3
	Ev hanımı	349	40,1
	Diğer	249	28,6
Gelir Düzeyi	1000 TL'den az	320	36,8
	1001-2000 TL	241	27,7
	2001-3000 TL	138	15,9
	3001 TL ve üzeri	171	19,7
Medeni Durumu	Evli	825	94,8
	Boşanmış	18	2,1
	Eşi vefat etmiş	27	3,1

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin yaşına göre dağılımları incelendiğinde %54,5'inin 31-40 yaş arasında, %30,5'inin 41-50 yaş arasında, %8,4'ünün 20-30 yaş arasında ve %6,7'sinin 51 yaş ve üzerinde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin ikamet yerine göre dağılımları incelendiğinde %66,4'ünün şehir merkezinde, %27,7'sinin ilçede ve %5,9'unun köyde ikamet ettiği saptanmıştır.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde %43,3'ünün ilköğretim mezunu, %20,8'sinin okur-yazar, %16,0'sının lise mezunu, %15,3'ünün lisans mezunu ve %4,6'sının lisansüstü mezunu olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin meslek durumuna göre dağılımları incelendiğinde %40,1'inin ev hanımı, %28,6'sının diğer meslek grubu, %13,3'ünün işçi, %8,5'inin memur, %6,1'inin öğretmen ve %3,3'ünün esnaf olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin gelir durumuna göre dağılımları incelendiğinde %36,8'inin 1000 TL'den daha az, %27,7'sinin 1001-2000 TL arasında, %15,9'unun 2001-3000 TL arasında ve %19,7'sinin 3001 TL ve üzerinde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin medeni durumuna göre dağılımları incelendiğinde %94,8'inin evli, %3,1'inin eşinin vefat etmiş olduğu ve %2,1'inin boşanmış olduğu belirlenmiştir.

Çocuğu ortaöğrenimde eğitim gören ebeveynlerin çocuklarının demografik ve eğitim hayatı ile ilgili özelliklerinin dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Çocuğu Ortaöğrenimde Eğitim Gören Ebeveynlerin Çocuklarının Demografik ve Eğitim Hayatı İle İlgili Özelliklerinin Dağılımı

	Özellikler	N	%
Yaş	10 yaş	62	7,1
	11 yaş	235	27,0
	12 yaş	227	26,1
	13 yaş	183	21,0
	14 yaş ve üzeri	163	18,7
Sınıf	5.sınıf	250	28,7
	6.sınıf	237	27,2
	7.sınıf	229	26,3
	8.sınıf	154	17,7
Cinsiyet	Kız	546	62,8
	Erkek	324	37,2
Ebeveynden Ayrı Kalma Durumu	Evet	107	12,3
	Hayır	763	87,7

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının yaşına göre dağılımları incelendiğinde %27,0'sinin 11 yaşında, %26,1'inin 12 yaşında, %21,0'inin 13 yaşında, %18,7'sinin 14 yaş ve üzerinde ve %7,1'inin 10 yaşında olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının sınıfına göre dağılımları incelendiğinde %28,7'sinin 5.sınıfta, %27,2'sinin 6.sınıfta, %26,3'ünün 7.sınıfta ve %17,7'sinin 8.sınıfta eğitim gördüğü belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının cinsiyetine göre dağılımları incelendiğinde %62,8'inin kız ve %37,2'sinin erkek olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin çocuklarının ebeveynlerinden ayrı kalma durumuna göre dağılımları incelendiğinde %87,7'sinin daha önce 3 ay süre ile ayrı kalmadığı ve %12,3'ünün daha önce ayrı kaldığı tespit edilmiştir.

4.2. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeğinden Almış Oldukları Puanların Dağılımı

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların basıklık ve çarpıklık değerleri ile ortalama ve standart sapma

değerleri Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Dağılımları

Alt Boyutlar	N	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtois)	Değerlendirme
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	870	4,56	0,48	-1,645	2,863	Tümüyle Katılıyorum
Bakım ve Koruma Boyutu	870	4,44	0,50	-1,453	2,841	Tümüyle Katılıyorum
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	870	4,23	0,49	-0,832	0,632	Tümüyle Katılıyorum

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği boyutundan almış oldukları puanların ortalaması $X=4,56$ ($ss=0,48$; tümüyle katılıyorum); bakım ve koruma boyutundan almış oldukları puanların ortalaması $X=4,44$ ($ss=0,50$; tümüyle katılıyorum); kendi kendine karar verme boyutundan almış oldukları puanların ortalaması $X=4,23$ ($ss=0,49$; tümüyle katılıyorum) olarak tespit edilmiştir. Buna göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik algılarının oldukça yüksek olduğu, çocukların bakımlarının ve korunma ihtiyaçlarının ebeveynler ve devlet tarafından sağlanması gerektiği ile birlikte, çocukların zaman içerisinde kendi kendine karar alabilecekleri pozisyonlara getirilmesi konusunda hemfikir olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3 ve $+3$ arasında (Ak,2009). olduğu belirlenmiş olup, alınan puanlarının dağılımlarının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre ölçekten alınan puanların çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterme durumlarının araştırılmasında parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir.

4.3. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi

Bu bölümde ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının, ebeveynlerin ve onların çocuklarının kişisel özelliklerine göre farklılaşma durumları incelenmiştir.

4.3.1. Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumlarının İncelenmesi

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların yaş değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 6' da belirtilmiştir.

Tablo 6: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Yaş Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Yaş	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	20-30 yaş	73	4,42	0,47	0,568	0,690	0,267	
	31-40 yaş	474	4,44	0,48				
	41-50 yaş	265	4,43	0,51				
	51 yaş ve üzeri	58	4,53	0,46				
Bakım ve Koruma Boyutu	20-30 yaş	73	4,52	0,52	0,438	0,623	0,620	
	31-40 yaş	474	4,56	0,54				
	41-50 yaş	265	4,56	0,52				
	51 yaş ve üzeri	58	4,63	0,48				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	20-30 yaş	73	4,16	0,52	0,882	0,999	0,400	
	31-40 yaş	474	4,24	0,47				
	41-50 yaş	265	4,23	0,53				
	51 yaş ve üzeri	58	34,29	0,42				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin yaşına göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre ebeveynlerin yaşına göre alt boyutlardan alınan puanların istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ikamet edilen yer değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların İkamet Edilen Yer Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	İkamet Yeri	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Köy ⁽¹⁾	51	4,16	0,57	10,113	0,000	0,028	1-2 1-3
	İlçe ⁽²⁾	241	4,42	0,54				
	Şehir Merkezi ⁽³⁾	578	4,48	0,48				
Bakım ve Koruma Boyutu	Köy ⁽¹⁾	51	4,25	0,58	12,540	0,000	0,001	1-2 1-3
	İlçe ⁽²⁾	241	4,55	0,51				
	Şehir Merkezi ⁽³⁾	578	4,60	0,46				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Köy ⁽¹⁾	51	4,04	0,59	5,021	0,007	0,002	1-3
	İlçe ⁽²⁾	241	4,22	0,53				
	Şehir Merkezi ⁽³⁾	578	4,27	0,47				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin ikamet yerine göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre devlet güvencesi ve desteği boyutu, bakım ve koruma boyutu ve kendi kendine karar verme tutumu puanlarının istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=10,113$ $p=0,000$; $F=12,540$ $p=0,000$; $F=5,021$ $p=0,007$). Devlet güvencesi ve desteği boyutu ve bakım ve koruma boyutu puanlarının farklılaştığı grupların tespit edilmesi için yapılan Tamhane's T2 (Levene $p<0,05$) post hoc testi sonucuna göre köyde ikamet eden ebeveynlerin ($X=4,16$) devlet güvencesi ve desteği

boyutu puanlarının ilçede ($X=4,42$) ve şehir merkezinde ($X=4,48$) yaşayan ebeveynlerden daha düşük; köyde ikamet eden ebeveynlerin ($X=4,25$) bakım ve koruma boyutu puanlarının ilçede ($X=4,55$) ve şehir merkezinde ($X=4,60$) yaşayan ebeveynlerden daha düşük, köyde ikamet eden ebeveynlerin ($X=4,04$) kendi kendine karar verme tutumu puanlarının şehir merkezinde ($X=4,27$) yaşayan ebeveynlerden daha düşük olarak bulunmuştur. Köyde yaşayan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği bekleme durumlarının ve bakım ve koruma algılarının ilçede ve şehir merkezinde yaşayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiş, bununla birlikte şehir merkezinde yaşayanların köyde yaşayanlara göre çocuklarının kendi kendine karar verecek biçimde daha fazla yetiştirdikleri tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların eğitim durumu değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 8'de belirtilmiştir.

Tablo 8: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Eğitim Durumu	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Okur-yazar ⁽¹⁾	181	4,33	0,50	10,648	0,000	0,000	1-3
	İlköğretim ⁽²⁾	377	4,39	0,54				1-4
	Lise ⁽³⁾	139	4,49	0,46				1-5
	Lisans ⁽⁴⁾	133	4,64	0,43				2-4
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	40	4,66	0,37				2-5
Bakım ve Koruma Boyutu	Okur-yazar ⁽¹⁾	181	4,47	0,47	8,979	0,000	0,000	1-3
	İlköğretim ⁽²⁾	377	4,51	0,53				1-4
	Lise ⁽³⁾	139	4,63	0,43				2-4
	Lisans ⁽⁴⁾	133	4,75	0,39				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Okur-yazar ⁽¹⁾	181	4,18	0,51	2,724	0,028	0,001	1-4
	İlköğretim ⁽²⁾	377	4,21	0,52				2-4
	Lise ⁽³⁾	139	4,26	0,50				
	Lisans ⁽⁴⁾	133	4,34	0,41				
	Lisansüstü ⁽⁵⁾	40	4,33	0,44				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin eğitim durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre devlet

güvencesi ve desteği boyutu, bakım ve koruma boyutu ve kendi kendine karar verme tutumu puanlarının istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=10,648$ $p=0,000$; $F=8,979$ $p=0,000$; $F=2,724$ $p=0,028$). Devlet güvencesi bakım ve koruma boyutu ve kendi kendine karar verme tutumu puanlarının farklılaştığı grupların tespit edilmesi için yapılan Tamhane's T2 (Levene $p<0,05$) post hoc testi sonucuna göre okur-yazar olanların ($X=4,33$) devlet güvencesi ve desteği boyutu puanlarının lise ($X=4,49$), lisans ($X=4,64$) ve lisansüstü ($X=4,66$) mezunu olanlardan daha düşük; ilköğretim mezunu ($X=4,39$) olanların devlet güvencesi ve desteği boyutu puanlarının lisans ($X=4,64$) ve lisansüstü ($X=4,66$) mezunu olanlardan daha düşük; okur-yazar olan ebeveynlerin ($X=4,47$) bakım ve koruma boyutu puanlarının lise ($X=4,63$) ve lisans ($X=4,75$) mezunu olanlardan daha düşük; ilköğretim mezunu olan ebeveynlerin ($X=4,51$) bakım ve koruma boyutu puanlarının lisans ($X=4,56$) mezunu olanlardan daha düşük; lisans mezunu olan ebeveynlerin ($X=4,34$) kendi kendine karar verme tutumu puanları okur-yazar ($X=4,18$) ve ilköğretim ($X=4,21$) mezunu olanlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur. eğitim durumuna göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı, yalnızca okur-yazar olanların devlet güvencesi ve desteği tutumlarının lise, lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha düşük olduğu, ilköğretim mezunu olanların devlet güvencesi ve desteği tutumlarının lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan daha düşük; yalnızca okur-yazar olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliği algılarının lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha düşük, ilköğretim mezunu olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliğine dair olan algılarının lisans mezunu ebeveynlere göre daha düşük olduğu, yalnızca lisans mezunu olan ebeveynlerin ise çocuklarını okur-yazar ve ilköğretim mezunu olanlara göre çocukları bireysel karar alabilecek kabiliyetlerini daha fazla kazandırdıkları saptanmıştır.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların meslek durumu değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 9'da belirtilmiştir.

Tablo 9: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Meslek Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Meslek Durumu	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Memur ⁽¹⁾	74	4,49	0,42	5,285	0,000	0,000	3-2 3-5 3-6
	İşçi ⁽²⁾	116	4,42	0,54				
	Öğretmen ⁽³⁾	53	4,71	0,27				
	Esnaf ⁽⁴⁾	29	4,53	0,41				
	Ev Hanımı ⁽⁵⁾	349	4,40	0,47				
	Diğer ⁽⁶⁾	249	4,41	0,57				
Bakım ve Koruma Boyutu	Memur ⁽¹⁾	74	4,69	0,43	4,029	0,001	0,000	3-2 3-5 3-6
	İşçi ⁽²⁾	116	4,55	0,50				
	Öğretmen ⁽³⁾	53	4,79	0,25				
	Esnaf ⁽⁴⁾	29	4,62	0,39				
	Ev Hanımı ⁽⁵⁾	349	4,55	0,46				
	Diğer ⁽⁶⁾	249	4,51	0,56				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Memur ⁽¹⁾	74	4,32	0,43	1,975	0,080	0,000	
	İşçi ⁽²⁾	116	4,26	0,54				
	Öğretmen ⁽³⁾	53	4,39	0,34				
	Esnaf ⁽⁴⁾	29	4,30	0,50				
	Ev Hanımı ⁽⁵⁾	349	4,21	0,47				
	Diğer ⁽⁶⁾	249	4,21	0,55				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin meslek durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre devlet güvencesi ve desteği boyutu ve bakım ve koruma boyutu puanlarının istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir (F=5,285 p=0,000; F=4,029 p=0,000). Devlet güvencesi ve desteği boyutu ve bakım ve koruma boyutu puanlarının farklılaştığı grupların tespit edilmesi için yapılan Tamhane's T2 (Levene p<0,05) post hoc testi sonucuna göre mesleği öğretmen olan ebeveynlerin (X=4,71) devlet güvencesi ve desteği boyutu puanlarının mesleği işçi (X=4,42), ev hanımı (X=4,40) ve diğer (X=4,41) olanlardan daha yüksek; mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin (X=4,79) bakım ve koruma boyutu puanlarının mesleği işçi (X=4,55), ev hanımı (X=4,55) ve diğer meslek mensubu (X=4,51) olanlardan daha yüksek olduğu

bulunmuştur. mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği ile ilgili tutumlarının mesleği işçi ve ev hanım olanlara göre daha yüksek olduğu, mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin çocukların bakım ve korumasını mesleği işçi ve ev hanımı olan ebeveynlere göre daha fazla üstlenilmesi gerektiğine inandıkları belirlenmiştir.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların aylık gelir durumu değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 10'da belirtilmiştir.

Tablo 10: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Aylık Gelir Durumu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Aylık Gelir Durumu	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	1000 TL'den az ⁽¹⁾	320	4,41	0,51	17,947	0,000	0,000	1-4 2-4 3-4
	1001-2000 TL ⁽²⁾	241	4,45	0,49				
	2001-3000 TL ⁽³⁾	138	4,48	0,60				
	3000 TL'den fazla ⁽⁴⁾	171	4,65	0,35				
Bakım ve Koruma Boyutu	1000 TL'den az ⁽¹⁾	320	4,47	0,52	10,573	0,000	0,000	1-4 2-4
	1001-2000 TL ⁽²⁾	241	4,57	0,45				
	2001-3000 TL ⁽³⁾	138	4,59	0,55				
	3000 TL'den fazla ⁽⁴⁾	171	4,72	0,36				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	1000 TL'den az ⁽¹⁾	320	4,18	0,52	5,273	0,001	0,000	1-4 2-4
	1001-2000 TL ⁽²⁾	241	4,23	0,49				
	2001-3000 TL ⁽³⁾	138	4,26	0,56				
	3000 TL'den fazla ⁽⁴⁾	171	4,36	0,37				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin aylık gelir durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre devlet güvencesi ve desteği boyutu ve bakım ve koruma boyutu puanlarının istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir ($F=17,947$ $p=0,000$; $F=10,573$ $p=0,000$; $F=5,273$ $p=0,001$). Devlet güvencesi ve desteği boyutu, bakım ve koruma boyutu ve kendi kendine karar verme tutumu puanlarının farklılaştığı grupların tespit edilmesi için yapılan Tamhane's T2 (Levene $p<0,05$) post hoc testi sonucuna göre aylık geliri 3000 TL'den fazla olan ebeveynlerin ($X=4,65$) devlet güvencesi ve desteği boyutu puanlarının 1000 TL'den az ($X=4,41$), 1001-2000 TL ($X=4,45$) ve 2001-3000 TL ($X=4,48$) olanlardan daha yüksek; aylık geliri 3000 TL'den fazla olan ebeveynlerin ($X=4,72$) bakım ve koruma boyutu puanlarının 1000 TL'den az ($X=4,47$) ve 1001-2000 TL ($X=4,57$) olanlardan daha yüksek; aylık geliri 3000 TL'den fazla olan ebeveynlerin ($X=4,36$) kendi kendine karar verme puanlarının 1000 TL'den az ($X=4,18$) ve 1001-2000 TL ($X=4,23$) olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aylık geliri 3000 TL'nin üstünde olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği tutumlarının diğer maaş gruplarına göre daha yüksek olduğu, benzer şekilde aylık geliri 3000 TL'den fazla olanların çocuklarının bakım ve koruma durumlarının ebeveynler tarafından da sağlanması gerektiğine olan inancın seviyesi aylık geliri 1000 TL'den az ve 1001-2000 TL arasında olan ebeveynlerden daha fazla olarak tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların medeni durum değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 11'de belirtilmiştir.

Tablo 11: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Medeni Durum Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Medeni Durum	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Evli ⁽¹⁾	825	4,45	0,50	2,971	0,052	0,003	
	Boşanmış ⁽²⁾	18	4,66	0,30				
	Eşi Vefat Etmiş ⁽³⁾	27	4,29	0,65				
Bakım ve Koruma Boyutu	Evli ⁽¹⁾	825	4,57	0,48	1,507	0,222	0,026	
	Boşanmış ⁽²⁾	18	4,68	0,34				
	Eşi Vefat Etmiş ⁽³⁾	27	4,43	0,61				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Evli ⁽¹⁾	825	4,24	0,49	2,075	0,126	0,106	
	Boşanmış ⁽²⁾	18	4,36	0,46				
	Eşi Vefat Etmiş ⁽³⁾	27	4,07	0,65				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların ebeveynlerin medeni durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre ebeveynlerin medeni durumuna göre alt boyutlardan alınan puanların istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun yaşı değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 12'de belirtilmiştir.

Tablo 12: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Çocuğun Yaşı	N	X	ss	F	p	Levene	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	10 yaş	62	4,56	0,44	1,847	0,118	0,134	
	11 yaş	235	4,47	0,44				
	12 yaş	227	4,47	0,53				
	13 yaş	183	4,40	0,52				
	14 yaş ve üzeri	163	4,39	0,56				
Bakım ve Koruma Boyutu	10 yaş	62	4,69	0,39	2,306	0,057	0,010	
	11 yaş	235	4,59	0,41				
	12 yaş	227	4,58	0,52				
	13 yaş	183	4,52	0,50				
	14 yaş ve üzeri	163	4,51	0,55				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	10 yaş	62	4,29	0,46	0,635	0,637	0,131	
	11 yaş	235	4,21	0,45				
	12 yaş	227	4,25	0,51				
	13 yaş	183	4,22	0,50				
	14 yaş ve üzeri	163	4,27	0,54				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun yaşına göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre çocuğun yaşına göre alt boyutlardan alınan puanların istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun sınıfı değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucu Tablo 13'te belirtilmiştir.

Tablo 13: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Alınmış Oldukları Puanların Çocuğun Sınıfı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Çocuğun Sınıfı	N	X	ss	F	p	Levene p	Fark
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	5.Sınıf ⁽¹⁾	250	4,49	0,48	1,324	0,265	0,263	
	6.Sınıf ⁽²⁾	237	4,44	0,49				
	7.Sınıf ⁽³⁾	229	4,42	0,49				
	8.Sınıf ⁽⁴⁾	154	4,40	0,57				
Bakım ve Koruma Boyutu	5.Sınıf ⁽¹⁾	250	4,60	0,46	1,734	0,158	0,012	
	6.Sınıf ⁽²⁾	237	4,59	0,48				
	7.Sınıf ⁽³⁾	229	4,56	0,46				
	8.Sınıf ⁽⁴⁾	154	4,49	0,57				
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	5.Sınıf ⁽¹⁾	250	4,22	0,48	0,771	0,510	0,162	
	6.Sınıf ⁽²⁾	237	4,22	0,49				
	7.Sınıf ⁽³⁾	229	4,28	0,47				
	8.Sınıf ⁽⁴⁾	154	4,25	0,56				

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun sınıfına göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna göre çocuğun eğitim gördüğü sınıfına göre alt boyutlardan alınan puanların istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p>0,05$).

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun cinsiyeti değişkenine göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonucu Tablo 14'te belirtilmiştir.

Tablo 14: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Çocuğun Cinsiyeti	N	X	ss	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Kız	546	4,47	0,45	2,033	0,042
	Erkek	324	4,39	0,57		
Bakım ve Koruma Boyutu	Kız	546	4,59	0,42	2,584	0,010
	Erkek	324	4,51	0,57		
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Kız	546	4,24	0,46	0,602	0,547
	Erkek	324	4,22	0,54		

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun cinsiyetine göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonucuna göre devlet güvencesi ve desteği boyutu ve bakım ve koruma boyutu puanlarının istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=2,033$ $p=0,042$; $F=2,584$ $p=0,010$). Buna göre çocuğunun cinsiyeti kız olan ebeveynlerin ($X=4,47$) devlet güvencesi ve desteği boyutu puanlarının erkek olanlardan ($X=4,39$) daha yüksek; çocuğunun cinsiyeti kız olan ebeveynlerin ($X=4,59$) bakım ve koruma boyutu puanlarının erkek olanlardan ($X=4,51$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuğu kız olan ebeveynlerin çocuğu erkek olan ebeveynlere göre çocuklarının devlet güvencesinde olması gerektiğine dair algı geliştirdikleri, bununla birlikte çocuğu kız olan ebeveynlerin çocuğu erkek olan ebeveynlere göre kendilerinin de çocuklarına bakım ve koruma sağlamaları gerektiğine dair yaklaşımın olduğu saptanmıştır.

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun ebeveyninden ayrı kalma durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesi için yapılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonucu Tablo 15'te belirtilmiştir.

Tablo 15: Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Almış Oldukları Puanların Çocuğun Ebeveynden Ayrı Kalma Durumuna Göre Farklılaşma Durumları

Alt Boyutlar	Ebeveynden Ayrı Kalma Durumu	N	X	ss	t	p
Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	Evet	107	4,37	0,46	-1,555	0,120
	Hayır	763	4,45	0,51		
Bakım ve Koruma Boyutu	Evet	107	4,52	0,41	-0,936	0,349
	Hayır	763	4,57	0,49		
Kendi Kendine Karar Verme Tutumu	Evet	107	4,25	0,41	0,232	0,817
	Hayır	763	4,23	0,50		

Ebeveynlerin Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği alt boyutlarından almış oldukları puanların çocuğun daha önce ebeveynden ayrı kalma durumuna göre farklılaşma durumlarının incelenmesinde kullanılan bağımsız örneklemeler için t-testi sonucuna göre alt boyutlardan alınan puanların istatistiksel bakımdan %95 güven düzeyinde farklılığının anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

5. BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma süresince elde edilen bulgulardan yola çıkılarak ulaşılan sonuçlar ve araştırma sonucuna göre geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Çocuk bireylerin sosyal hayata katılım yetenekleri birincil olarak ailede şekil almaktadır. Sosyalleşme süreci yetişkinliğe erişme durumunu kapsamaktadır. Bu durumda çocuk içinde doğduğu ve geliştiği kültürü örnek almakta, çeşitli alışkanlıklar edinmekte ve kendi kültürü ile uyum içinde olmaya gayret göstermektedir. Çocukların bu döneminde baba ve annelerin aile ve çocuk ile alakalı temel değer ve inançları, rollerini ve kendilerini hangi biçimde algıladıkları ve benzeri etmenler çocuklarını yetiştirdikleri süreçlerin ana unsuru olmaktadır. Başlangıç durumunda çocuk bireyler ailelerine bağlı bir şekilde yaşamlarını sürdürdükleri için ebeveynlerin sosyal ve ahlaki olarak çocuklarına etkide bulunmaları olasıdır. Çocuk bu süreç boyunca ebeveynlerine sadık olmayı seçmektedir. Sağlıklı yürüyen sosyalleşme süreci çocuğun yetişkinliğe erişmesi ile birlikte bireysel karar verme seviyesini yükseltmesi şeklinde de olmaktadır. Bu durumda çocuk olgunlaştıkça daha da bireyselleşecek ve ailesine karşı olan bağımlılık halini bırakıp bireysel karar verme başarısına erişecektir (Baumrind, 1966).

Günümüzde evrensel değerleri içeren bir sözleşme olan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nde bütün çocukların ruhsal, fiziksel, toplumsal ve ahlaksal olarak gelişimlerini takip etmek ve gerçekleştirmek en temel amaç olarak kabul edilmiştir. Söz konusu bu ilke sosyal, laik ve demokratik anlayışa sahip bir hukuk devletinin en temel koşulu olarak Anayasa'da belirtilmektedir (Sever, 2002). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 42. maddesine göre sözleşmeye taraf devletlerin sözleşmede belirtilen hüküm ve ilkelerin yetişkinlerce öğrenilmesinin yanında çocuklara da benimsetilmesi gerektiğine dair yükümlülük yer almaktadır (BMÇHS, 1989). Doğrudan çocuk bireylere yönelik hazırlanmış ve taraflarca imza

edilmiş bu sözleşmede bulunan hükümlerin ebeveynler ve çocuklar tarafından da bilinmesi bir mecburiyettir.

Araştırmaya katılım gösteren ebeveynlerin %54,5'inin 31-40 yaş arasında olduğu, %66,4'ünün şehir merkezinde ikamet ettiği, %43,3'ünün ilköğretim mezunu olduğu, %40,1'inin ev hanımı olduğu, %36,8'inin 1000 TL'den daha az gelire sahip olduğu, %94,8'inin evli olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının %27,0'sinin 11 yaşında olduğu, %28,7'sinin 5.sınıfta eğitim gördüğü, %62,8'inin kız olduğu ve %87,7'sinin daha önce 3 ay süre ile ebeveynlerinden ayrı kalmadığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik genel tutumları ile ilgili bulgular incelenmiştir. Buna göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik algılarının oldukça yüksek olduğu, çocukların bakımlarının ve korunma ihtiyaçlarının ebeveynler ve devlet tarafından sağlanması gerektiği ile birlikte, çocukların zaman içerisinde kendi kendine karar alabilecekleri pozisyonlara getirilmesi konusunda hem fikir olduğu bulunmuştur.

Bu çalışmada ebeveynlerin yaşına göre çocuklarının haklarına karşı olan tutumlarında anlamlı bir fark oluşmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç Yurtsever (2009), Grigorenko ve Sternberg (2000) ve Ayyıldız (2005) çalışmalarıyla örtüşmektedir. Yurtsever (2009)'in çalışmasında annelerin yaş ile doğru orantılı olacak şekilde bakım ve koruma algısına sahip oldukları belirlenmiştir. Grigorenko ve Sternberg (2000) ve Ayyıldız (2005) çalışmalarında çocuk yetiştirme tutumları ile çocuk sahibi olma yaşı arasında ilişkinin olduğunu ve ebeveyn yaşının artıkça çocuğuna daha iyi bir gelecek hazırlamakla ilgili yaklaşımların sergilendiği ifade etmişlerdir. Ebeveynlerin çocukların bakım ve gelişimleri ile ilgili sorumlulukların devlet ve kendilerine ait olduğuna dair düşüncelerin ebeveynlerin yaşına bağlı olmadığı ifade edilebilir.

Araştırmada köyde yaşayan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği bekleme durumlarının ve bakım ve koruma algılarının ilçede ve şehir merkezinde yaşayanlara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiş, fakat kendi kendine karar verme boyutu ile ilgili tutumların ikamet yerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu çalışma

Yurtsever (2009) çalışmasıyla çelişmektedir. Yurtsever (2009)'in çalışmasında ebeveynlerin her ikisinin de doğup büyüdüğü yerleşim yerine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı, il, ilçe ve kasabada yetişmiş olan ebeveynlerin bakım ve koruma yönünde tutum gösterdikleri, köyde büyüyen ebeveynlerin ise daha çok çocuğun kendi kendine karar verme tutumunu tercih ettikleri belirlenmiştir. Ancak Kaya (2011) ve Taşkın (2019) çalışmalarıyla da örtüşmemektedir. Kaya (2011) çalışmasında ebeveynlerin yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yerleşim birimlerine göre onların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaşmadığını ifade etmiştir. Taşkın (2019)'in çalışmasında şehirde yaşamını sürdüren ebeveynlerin kırsal bölgelerde yaşayanlara göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Köyde yaşayan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği bekleme durumlarının ve bakım ve koruma algılarının daha büyük yerleşim yerlerinde ikamet eden ebeveynlere göre daha düşük olmasının gerekçesi olarak kırsal yerlerdeki yaşam koşullarının etkinliği gösterilebilir. Köyde yaşamını sürdüren bireylerin gelir elde etmek için meşgul oldukları sektör hayvancılık ve tarım olmaktadır. Bu işleyişte ailenin hemen her bireyi köydeki çalışma hayatında yer almaktadır. Bu durumda köyde ikamet eden ebeveynlerin çocuklarına yönelik yaklaşımlarının diğer lokasyonlardaki ebeveynlere göre daha fazla umursamaz tavır içinde oldukları ifade edilebilir.

Ulaşılan sonuçlardan biri de ebeveynlerin eğitim durumuna göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı, yalnızca okur-yazar olanların devlet güvencesi ve desteği tutumlarının lise, lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha düşük olduğu, ilköğretim mezunu olanların devlet güvencesi ve desteği tutumlarının lisans ve lisansüstü mezunu olanlardan daha düşük; yalnızca okur-yazar olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliği algılarının lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerden daha düşük, ilköğretim mezunu olan ebeveynlerin bakım ve koruma gerekliliğine dair olan algılarının lisans mezunu ebeveynlere göre daha düşük olduğu, yalnızca lisans mezunu olan ebeveynlerin ise çocuklarını okur-yazar ve ilköğretim mezunu olanlara göre çocukları bireysel karar alabilecek kabiliyetlerini daha fazla kazandırdıkları belirlenmiştir. Bu sonuç Zöğ (2008), Yurtsever (2009), Kaya (2011) ve Taşkın (2019)'un çalışmaları ile paralellik göstermektedir. Zöğ (2008)'ün çalışmasında yalnızca okur-yazar olan ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutum ve algıların diğer eğitim

durumuna sahip babalara göre daha düşük olduğu, benzer şekilde ilkökul mezunu olan babaların da çocuk haklarına yönelik tutumlarının diğer eğitim seviyesi mezunlarına göre düşük seviyede olduğu gözlemlenmiştir. Aynı çalışmada anneler için yapılan gözlemler sonucunda da babanın durumuna benzer bulgulara ulaşılmıştır. Yurtsever (2009)'in çalışmasında eğitim seviyesi artıkça ebeveynlerin bakım ve koruma tarafında tutumlarının olduğu tespit edilmiştir. Kaya (2011)'nin çalışmasının çocuk haklarının korunması ile ilgili olan bölümünde annenin eğitim durumunun önemli bir etken olduğu belirlenmiştir. Taşkın (2019)'ın çalışmasında ise ebeveynlerin eğitim durumlarının artışına karşılık çocuk haklarına yönelik tutumlarının arttığı ifade edilmiştir. Buna göre eğitim seviyesinin pek çok alanda olduğu gibi çocuk haklarına yönelik farkındalığı da artırdığı ifade edilebilir.

Çalışma sonunda ebeveynlerin mesleğine göre çocuk haklarına bakış açılarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna göre mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği ile ilgili tutumlarının mesleği işçi ve ev hanım olanlara göre daha yüksek olduğu, mesleği öğretmenlik olan ebeveynlerin çocukların bakım ve korumasını mesleği işçi ve ev hanımı olan ebeveynlere göre daha fazla üstlenilmesi gerektiğine inandıkları belirlenmiştir.

Yine bu çalışmada ebeveynlerin aylık gelirlerine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre aylık geliri 3000 TL'nin üstünde olan ebeveynlerin devlet güvencesi ve desteği tutumlarının diğer maaş gruplarına göre daha yüksek olduğu, benzer şekilde aylık geliri 3000 TL'den fazla olanların çocuklarının bakım ve koruma durumlarının ebeveynler tarafından da sağlanması gerektiğine olan inancın seviyesi aylık geliri 1000 TL'den az ve 1001-2000 TL arasında olan ebeveynlerden daha fazla olarak tespit edilmiştir. Çalışmada ortaya çıkan bu bulgu Yurtsever (2009) ile örtüşürken, Taşkın (2019) çalışmasıyla da çelişmektedir. Yurtsever (2009)'in çalışmasında ailenin gelir durumuna göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı, ailenin gelir durumunun artış göstermesi ile birlikte ebeveynlerin bakım ve koruma odaklı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Taşkın (2019)'ın çalışmasında ailenin gelir durumunun ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarına anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre sosyo-ekonomik faktörlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarda da etkisinin olduğuna

dair bulgu elde edilen çalışmamızda ailenin gelir durumunun iyi olmasının çocuk hakları bilincini ebeveynlerde geliştirmesine izin verdiği şeklinde değerlendirilebilir.

Bu araştırmada ebeveynlerin medeni durumuna göre çocuk haklarına yönelik bakış açılarının anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç Kızılırmak (2015)'in çalışmasının sonuçları ile çelişirken, diğer taraftan Yeşilkayalı (2014) ve Taşkın (2019) çalışmalarıyla da paralellik göstermektedir. Kızılırmak (2015)'in çalışmasında evliliği devam eden annelerin devlet güvencesi ve desteği tutumları birden fazla evlilik yapmış annelere göre daha düşük; eşi vefat etmiş annelerin bakım ve koruma tutumları birden fazla evlilik yapmış annelere göre daha düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Yeşilkayalı (2014)'nin çalışmasında ise ebeveynlerin medeni durumuna göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaşmadığı benzer şekilde Taşkın (2019)'in çalışmasında da ebeveynlerin medeni durumunun çocuk haklarına yönelik tutum üzerinde bir etkisinin olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Buna göre ebeveynler ister evli, boşanmış ya da eşi vefat etmiş olsun çocuk haklarına yönelik bakış açıları ebeveyn olma bilincinin gerektirdiği şekilde biçimlendiği, anne-babanın medeni durumlarının çocuk haklarına yönelik tutumu değiştirmede ifade edilebilir.

Ebeveynlerin çocuklarının yaşına göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu durumla paralel olarak öğrencilerin eğitim gördükleri sınıfta derecesine göre de ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik bakış açıları farklılaşmamaktadır. Bu sonuç Taşkın (2019)'in çalışmasıyla örtüşmekte fakat, Day ve ark.(2006)'ın bulguları ile örtüşmemektedir. Taşkın (2019)'in çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının çocuğun yaşına göre farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna karşılık Day ve ark.(2006)'nın çalışmasında çocuğun yaşına bağlı olarak ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik farklı tutumlar içerinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun gerekçesi olarak çocukların yaşlarının birbirine yakın olması ve her bir yaş grubunun gelişimsel yaş sınırlarının ayrılamaması olarak ifade edilebilir. Buna göre ebeveynler ortaokul seviyesindeki çocuklarının bakımlarını aynı sorumlulukla üstlenmektedirler.

Çocuğu kız olan ebeveynlerin çocuğu erkek olan ebeveynlere göre çocuklarının devlet güvencesinde olması gerektiğine dair algı geliştirdikleri, bununla birlikte çocuğu kız olan ebeveynlerin çocuğu erkek olan ebeveynlere göre kendilerinin de çocuklarına bakım ve koruma sağlamaları gerektiğine dair yaklaşımın olduğu saptanmıştır. Bu sonuç Yurtsever (2009)'in çalışması ile örtüşmektedir. Yurtsever (2009)'in çalışmasında ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik çocuğun cinsiyetine bağlı olarak yaklaşım sergiledikleri, kız çocuğuna sahip olan ebeveynlerin bakım ve koruma konusunda erkek çocuğu sahibi ebeveynlere göre daha hassas oldukları belirlenmiştir. Aynı çalışmada bizim çalışmamızdan farklı olarak erkek çocuğa sahip ebeveynlerin çocuğun kendi kendine karar vermesine yönelik davranışları destekleri tespit edilmiştir. Bu bulguya göre ebeveynlerin çocukların toplumsal rolleri dikkate alarak kadın cinsiyetine daha korumacı yaklaştıkları, bu sebeple ebeveynlerin çocuk haklarının temel ilkelerinden ayrımcılığın önüne geçilmesi durumunun göz ardı edildiği ifade edilebilir.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak hem ilgili kurum, kuruluş ve bireyler için hem de bundan sonraki benzer çalışmalar için belirlenmiş öneriler bu bölümde yer almaktadır:

- Bu çalışma Van merkez ilçelerinden İpekyolu, Tuşba ve Edremit ilçeleri sınırları içindeki ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin ebeveynleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ebeveynlerin ekonomik, sosyal ve kültürel konumlarının çocuk hakları ile ilgili tutumlarına etkide bulunduğu göz önünde bulundurulduğunda değişik örneklem grupları ile ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarını araştıran yeni çalışmaların yapılması önerilebilir.
- Ebeveynlerin ikamet yerine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı tespit edildiğinden köyde ikamet eden bireylere yönelik bilgilendirici eğitimler verilmeli ve çocuk hakları konusundaki bilgi ve farkındalık düzeyleri artırılmalıdır.

- Ebeveynlerden eğitim seviyesi okur-yazar ve ilkokul olanların çocuk haklarına yönelik tutumlarının geliştirilmesi için çeşitli sosyal sorumluluk projeleri geliştirilmeli, toplumun genel olarak eğitim seviyesinden bağımsız olarak çocuk haklarına yönelik farkındalık düzeylerinin artırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- Çalışmamızda gelir durumunun da çocuk haklarına yönelik tutumlarda bir etken olduğu sonucuna ulaşıldığından düşük gelirli çocuk ve ailelere daha ayrıcalıklı yaklaşımlar sergilenmeli ve farkındalık düzeyleri artırılmalıdır.
- Çalışmamızda çocuğun cinsiyetine göre ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaştığı tespit edildiğinden, bu durumun sosyal, kültürel, ekonomik ve benzeri sebeplerinin araştırılması için çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akandere, O. ve Dalda, A. (2018). *Türkiye’de korunmaya muhtaç çocuklar yasal düzenleneler ve uygulaması (1923-2016)*. Konya: Eğitim Yayınevi
- Akyüz, E. (2000). *Ulusal ve uluslararası hukukta çocuğun haklarının ve güvenliğinin korunması*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, (1-20).
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aslan, B. (2007). *Ceza hukukunda yaş küçüklüğünün etkisi*. Dokuz Eylül Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Ayyıldız, T. (2005). *Zonguldak il merkezinde 0-6 yaş çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumları*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Balcı, S. ve Yılmaz, M. (2016). Çocukları anaokuluna devam eden annelere verilen iletişim becerileri eğitiminin ailenin işlevlerine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 17-24.
- Balo, Y. S. (2005). *Uluslararası ilkeler ışığında çocuk koruma kanunu ve uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bostan, Y. (2014). Çocukta değer bilinci ve karakter eğitimi. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 106-112.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Journal of Child Development*, 37 (4), 887-907.
- Beeckman, K. (2004). Measuring the implementation of the right to education: educational versus human right indicators. *The International Journal of Children’s Rights*, 12, 71-84.
- Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N. B., Atik, B. ve San, P. (1991). Türkiye’nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem çözme durumlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum*, 1(1), 1-2.
- Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989). madde 42.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak K. E., Akgün Ö. E, Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Çakıcı E. (2002). *Çocuk istismarının öfke ifade tarzına etkisi*. Mersin Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Çetinkaya, N. (1998). *Öğretmenlerin ve öğrencilerin çocuk haklarına bakışının değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi.
- Çocuklar İçin Adalet, (2013). Birleşmiş milletler çocuk haklarına dair sözleşme. Ankara.[Çevrim-İçi:<http://www.unicef.org.tr/bilgimerkezi.aspx?grup=22>],Erişim Tarihi 20 Haziran2019.
- Çokar, M., Ortaylı, N. (2003). *Üreme sağlığı*. M. Çokar ve H. Nalbant (Edt.), *Öğretmen ve öğretmen adayları için cinsel sağlık eğitimi*. İstanbul: Uygun Matbaası.
- Day, D. M., Peterson-Badali, M., Ruck, M. D. (2006). The relationship between maternal attitudes and young people's attitudes toward children's rights. *Journal of Adolescence*, 29, 193-207.
- Day, D. M., Ruck M. D., Peterson-Badali, M. (2002). Adolescents' and mothers' understanding of children's rights in the home. *Journal of Research Adolescence*, 12 (3), 373-398.
- Dizman, H. (2003). *Anne-babası ile yaşayan ve anne yoksunu olan çocukların saldırganlık eğilimlerinin incelenmesi*. Ankara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Dönmezer, I. (2001). *Ailede iletişim ve etkileşim*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erbay, E. (2019). *Çocuk hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Fındıkçıoğlu, Z. E. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin sokak çocuklarına yönelik algılarının belirlenmesi ve bu algılara dayalı bir yetişkin eğitim programının uygulanması*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Finkelhor, D. (1983). *Removing the child prose cutting the offender in cases of sexual abuse: evidence from the national reporting system for child abuse and neglect*.7(2):195-205
- Gözlügül, S. V. (2002). *Avrupa insan hakları sözleşmesi ve iç hukukumuzun etkisi*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Grigorenko, E. L., Sternberg. R. J. (2000). Elucidating the etiology and nature of beliefs about parenting styles. *Developmental Science*, 3 (1), 93-112.
- Günaydın, A. Z. (2008). *Uluslararası belgeler ve Türk hukukunda çocuğun eğitim hakkı*. Karadeniz Teknik Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- İnan, M.R. (1968). *İnsan hakları eğitim ve kültür çocuk hakları*. Ankara: Ankara Ü. Basımevi.
- Jacobvitz, D. B. Bush, N. F. (1996). Reconstructions of family relationships: Parent-childalliances, personal distress, and self-esteem. *Developmental Psychology*, 32(4), 732.
- Jones, G. A. (2005). Children and development: rights, globalization and poverty. *Progress in Development Studies*, 5 (4), 336-342.
- Kaplan, A. (2017). *Çocuk haklarının neler olduğunu biliyor musunuz?* İstanbul Üniversitesi, Dr. Öğretim Üyesi, Ayşen Kaplan Sayın söyleşi. [Çevrim-içi: <https://www.aydin.edu.tr/haberler/Pages/%C3%87ocuk-Haklar%C4%B1n%C4%B1n-Neler-Oldu%C4%9Funu-Biliyor-musunuz.aspx>], Erişim Tarihi: 21.06.2019.
- Karabacak, A. (2006). *Eşlerin çocuk üzerindeki velayet hakkı*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavak, F. (2005), *Çocuk haklarının korunmasında polisin görev ve yetkilerinin uygulama açısından değerlendirilmesi*. Polis Akademisi: Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kaya, Ö. S. (2011). *Öğretmen adaylarının çocuk hakları ile ilgili görüşleri*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kızılırmak, K. (2015). *Ankara il merkezinde yaşayan 61-72 aylar arasında çocuğu olan annelerin, çocuk hakları ve anne olmaya ilişkin bilgi düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Kocaer Ü. (2006), *Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Lansdown, G. (2011). *Every child's right to be heard: a resource guide on the UN committee on the rights of the child general commentno*. London: Save the Children/United Nations Children's Fund. [Çevrim-içi: https://www.unicef.org/french/adolescence/files/Every_Childs_Right_to_be_Heard.pdf], Erişim Tarihi: 17.06.2019.
- Margolin, C. R. (1982). Survey of children's views on the irrighs. *Journal of Clinical Child Psychology*. 11 (2), 96-100.

- Merey, Z. (2005). *Demokrasi ve insan haklarının 1980-2000 yılları arası lise tarih kitaplarına ve tarih müfredat programlarına yansımaları*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Merey, Z. (2012). *Türkiye ve ABD'deki sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların katılım haklarına yer verilme düzeyinin karşılaştırılması*. Gazi Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Merey, Z. (2014). Children's Participation Rights in Social Studies Textbooks in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 3642-3643.
- Merey, Z. (2018). *Çocuk hakları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Merey, Z. (2012). Children Rights in Social Studies Curricula in Elementary Education: A Comparative, *Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi Küresel Sorunları ve Çocuk Hakları Uluslararası Konferansı, Zirve Üniversitesi, Gaziantep, 27-29-Nisan 2012*.
- Merey, Z ve Parpucu, H. (2012). İnculusion level of children rights issues in social studies textbooks: (Case of Turkeyand USA), *Erken Çocukluk Dönemi Eğitimi Küresel Sorunları ve Çocuk Hakları Uluslararası Konferansı, Zirve Üniversitesi, Gaziantep, 27-29-Nisan 2012*.
- Morine, S. J. (2000). *Children's and parents' attitudes towards children's rights and perceptions of family relationship*. Canada Toronto University: Unpublished Master Thesis.
- Moore, L., Kirk, S. (2010). A literatüre review of children's and young people's participation in decisions relating to healthcare. *Journal of Clinical Nursing*, 19, 2215–2225.
- Moroğlu, N. (2003). *Türkiye'de ve Dünya'da çocuk hakları*. İstanbul: Alman Liseliler Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları.
- Müftü, G. (2001). Çocukların hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, (1-9).
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*. Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Özer, G. (2014) *Ebeveynlerin çocuk cinsel istismarına dair bilinçleri, endişeleri ve aldıkları önlemler*. İstanbul Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

- Perry, D. A. (1983). *Children's rights and child welfare workers: a study of attitudes*. Chicago Illinois University: Unpublished dissertation.
- Peterson-Badali, M., Morine, S. L., Ruck, M. D., Slonim, N. (2004). Predictors of maternal and early adolescent attitudes toward children's nurturance and self-determination rights. *Journal of Early Adolescence*, 24 (2), 159-179.
- Polat, O. (2018). *Türkiye'de çocuk istismarı raporu-2 basın özeti*. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddeti Önleme ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Rehabilitasyon Derneği Araştırma Merkezi.
- Ruck, M. D. (1994). *Children's understanding of nurturance and self-determination rights*. Toronto University: Unpublished Dissertation.
- Saltalı, D. N. (2015). *Çocuk istismarı ve ihmali*. D.Y.S. Sunay (Ed). *Çocuk İstismarı ve İhmali*, 61-120. Ankara: Eğiten Kitap.
- Sektana, M., Mc Clellanda, M., Acocka, A., Morrison, F. (2010). Relations between early family risk, children's behavioral regulation and academic achievement. *Early Childhood Research Quarterly*, 25, 464-479.
- Serozan, R. (2000). *Çocuk hukuku*, İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Sever, S. (2002). Milli eğitim temel yasası ve çocuk haklarına dair sözleşme bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 1-2.
- Soyyigit, R. (2002). *Sanayileşmenin Türk ailesi üzerine sosyal etkileri*. Süleyman Demirel Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Sutton, P.B. (2003). *The relationship between parents' attitude toward children's rights, parenting styles, and children's right to sexuality education* International University, California.
- Şimşek, B. (2016). *Türkiye'de 2005 yılı sonrası çocuk haklarının gelişimi*. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi: Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Şule, T. C. (2018). *Çocuk ve çocukluk kavramı*. M. Zihni /Ed.), *Çocuk hakları*, 2-16. Ankara: Pegem Yayınları.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014). *Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler, araştırma ve sosyal politika serisi*. İstanbul: Çizge Tanıtım ve Kırtasiye Ltd. Şti.
- Tan, M. (1989). Çağlar boyunca çocukluk. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22: 71-88.

- Taşkın, A. (2019). *Çocuk hakları konusunda ebeveyn tutumları ile ortaokul öğrencilerinin farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Giresun Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Temple, M. E. (1998). *The influence of age, parental education level and parental style on children's understanding of their nurturance and self determination*, Toronto University: Unpublished master thesis.
- Thomas, R., Abell, B., Webb, H. J., Avdagic, E., Zimmer-Gembeck, M. J. (2017). Parent-child interaction therapy: A meta-analysis. *Pediatrics*, 140 (3),331
- Tok, Ş. (2001). Aile içi iletişim ve çocuk. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 279, 34-39.
- Topsakal, C., Merey, Z., Keçe, M. (2013). Göçmen ailelerin çocuklarının eğitim hakları ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (27), 546-560.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri, (2019). <http://sozluk.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.08.2019.
- Türkçe Bilgi Sözlük, (2019). <https://www.turkcebilgi.com/ebeveyn>, Erişim Tarihi: 30.08.2019
- Uğurlu, Z., Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- UNICEF (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme*, [Çevrim-içi: https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/UNICEF_CocukHaklarinaDairSozlesme.pdf], Erişim Tarihi: 28.08.2019.
- UNICEF ECARO (2018). <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/625.pdf>, Erişim Tarihi: 22.09.2019.
- Unutkan, Ö. P. (2008). *İnsan hakları, çocuk hakları ve eğitimi*. A. Oktay (Der.), *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 98-120.
- Wadsworth, L. S. (1993). *Parental know ledge of their rights and the rights of their children as granted by the educational for all handicapped children*. Faculty of D'You ville College: Unpublished Master Thesis.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-baba ve çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2010). *Ana-baba ve çocuk: ailede çocuk eğitimi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenibaş, R. (2002). *Aile içi istismarın ergenin umutsuzluk düzeyi ile ilişkisi*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

- Yurt, Ö., Ayvaci, H. Ş. (2016). Çocuk ve bilim eğitimi. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, (28). 15-17.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn çocuk hakları tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve anne babaların çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Marmara Üniversitesi: Yayınlanmamış doktora tezi.
- Zöğ, D. (2008). *Öğrencilerin çocuk haklarını algılama düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişki*. Beykent Üniversitesi: Yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

EKLER

EK 1. Anket Formu

Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği

Sayın Anne/Baba,

Bu kitapçık sizin çocuk hakları konusundaki görüşlerinize ihtiyaç duyulduğu için hazırlanmıştır. Kitapçık iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde siz ve aileniz ile ilgili bazı bilgileri yazmanız gerekmektedir. Lütfen bu bölümdeki bilgileri eksiksiz cevaplayınız. İkinci bölümde ise çocuk haklarını konu alan 63 cümle bulunmaktadır. Lütfen bu bölümdeki cümleleri sırayla okuyunuz. Her bir cümlede anlatılan ifadeye ilişkin görüşünüzü, aşağıdaki örnekte belirtildiği gibi ilgili kutucuğa "X" koyarak belirtiniz. Cevaplama sırasında yorulursanız bir süre ara verdikten sonra cevaplamaya kaldığınız yerden devam edebilirsiniz. Lütfen hiçbir maddeyi atlamadan cevaplandığınızı emin olunuz.

Yüksek Lisans Tezi Çetin ARSLAN

ÖRNEK	Tümüyle Katlıyorum	Kısmen Katlıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Hiçbir zaman Katılmıyorum
"Çocukların ağız ve diş sağlığının muayene ve tedavisi, ücretsiz olmalıdır."	X				

Görüşlerinizi bizimle paylaştığınız için teşekkür ederiz.

Çocuğunuzun Yaşı:

Çocuğunuzun Sınıfı:

Çocuğunuzun Cinsiyeti: Kız () Erkek ()

Yaşınız: 20-30 arası () 31-40 arası () 41-50 arası () 51-60 arası ()

Yaşadığınız Yer: Köy () İlçe () Şehir Merkezi ()

Eğitim durumunuz: Okur-yazar () İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisans Üstü ()

Mesleğiniz:

Aylık Geliriniz Ne Kadar? 0-1000 () 1001-2000 () 2001-3000 () 3001-Yukarısı ()

Medeni durumunuz: Evliyim () Boşandım () Eşim Vefat Etti () Birden Fazla Evlilik Yaptım ()

Eşlerden Biri En Az 3 Ay Süreyle Başka Şehirde Bulunuyor: Evet () Hayır ()

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği		Tümüyle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Hiçbir zaman Katılmıyorum
1	"Okul, çocuğun gelişimsel ihtiyaçları kadar oyun ve eğlence ortamını da sağlamalıdır."					
2	"Çocuklar için güvenli oyun alanları sağlamak Devletin/ belediyelerin görevidir."					
3	"Devlet/ belediyeler, çocuğun okul dışı zamanını değerlendirmesi için bakım, eğlence ve eğitim ortamları sağlamalıdır."					
4	"Çocuk, bulunduğu toplumun kültürünü (değerlerini, dilini, geleneklerini vb) öğrenmelidir."					
5	"Eğitim programları, çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevre ve okul imkânları da göz önüne alınarak hazırlanmalıdır."					
6	"Öğretmenin mesleki bilgisi, eğitim ortamının fiziksel şartları ve eğitim materyallerinin zenginliği çocuğun okul başarısını artırır."					
7	"Aile, çocuğunun okul eğitiminden en iyi şekilde faydalanabilmesi ve gelişimini sürdürebilmesi için okulla irtibat halinde olmalıdır."					
8	"Okul eğitimi, şartları elverişsiz çevre ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlamalıdır."					
9	"Oyun, çocuk için bir yaşam şeklidir. Bu nedenle çocuk, oyununu kendi planlamalıdır."					
10	"Sağlık, sosyal, ekonomik ve kültürel durum ne olursa olsun; çocuk eğitim hizmetinden kesintisiz olarak faydalanmalıdır."					
11	"Çocuk, ihtiyaç duyduğu yaşa kadar oyun oynamalıdır."					
12	"Çocuk, yapacağı sporu kendi seçmelidir."					
13	"Oyun alanları düzenlenirken çocukların ihtiyaç ve istekleri de göz önünde bulundurulmalıdır."					
14	"Çocuk, kendi isteği doğrultusunda dinlenme, oyun ve eğlence, sanat ve öğrenme ortamına katılmalıdır."					
15	"Yetişkinler çocuğun okul dışı zamanını değerlendirme şeklinin belirlenmesinde çocuğa rehberlik ederken, çocuğun görüşlerine de yer vermelidir."					
16	"Çocuğa harçlık vermek; onun tasarruf ve harcama yapma konularında, beceri kazanmasını destekler."					
17	"Çocuklar, akranları ile çatışma yaşadığında, onlara kendi çözüm yollarını üretmeleri için fırsat verilmeli ve teşvik edilmelidir."					
18	"Eğitim etkinlikleri hazırlanırken çocukların ilgi, gereksinim ve görüşlerine yer verilmesi, çocukların okul başarısını olumlu yönde etkiler."					
19	"Çocuğa verilecek ismin kararı, aileye aittir. Fakat Devlet, çocuğun menfaatine aykırı (alay konusu olabilecek gibi) isimlerin verilmesini önleyici yasalar yapmalıdır."					
20	"Çocuğun gideceği okulun seçiminde, çocuğun da görüşü alınmalıdır."					
21	"Öğretmen çocuğun başarı ve desteklenmesini gerekli gördüğü konuları, çocukla konuşmalıdır."					
22	"Evlat edinilen, kurum bakımı altında olan, resmi nikâh dışı ve yapay dölleme ile doğan çocukların, biyolojik anne babalarını bilme hakkı, çocuğun bakımından sorumlu kişi ve kurumların kararına bağlı olmalıdır."					
23	"Devlet, çocuğun damgalanmasına yol açabilecek bilgi ve nüfus kayıtlarını saklı tutulması için gerekli önlemleri almalıdır."					

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği		Tümüyle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılmıyorum	Hiçbir zaman Katılmıyorum
24	"Çocuk, arkadaşları ile ne kadar zaman harcayacağı kararını kendi vermelidir."					
25	"Devlet, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle ruhsal, ahlaki, bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik programlar yapmaları için destek vermelidir."					
26	"Çocuklar başkaları tarafından rahatsız edilmeden yalnız kalabileceği bir yer ve zamana sahip olmalıdır."					
27	"Çocuğun cinsellik ve şiddetle ilgili filmler izlemesi engellenmelidir."					
28	"Mahkemede ifade verme durumunda (mağdur olma, boşanma gibi) kalan bir çocuk için özel koruyucu önlemler alınmalıdır."					
29	"Kayıp çocukların veya ailelerin bulunması Devlet yasalarıyla güvence altına alınmalıdır."					
30	"Çocuğun kafası karışık olduğunda, kendini kötü hissettiğinde ya da anlatmak isteyeceği şeyler olduğunda, ailesinden/ öğretmeninden yardım isteyebilmelidir."					
31	"Çocuklar için koruyucu yaşlar (okula başlama gibi) olmalıdır."					
32	"Aileler/ öğretmenler, çocukların düşüncelerini sözlü, resimleme, yazı gibi yollarla ifade etmesi için teşvik edici olmalıdır."					
33	"Çocuk, istediği televizyon programını izleyebilmeli, istediği müziği dinleyebilmelidir."					
34	"Çocuk, deneyerek öğrenme şansına sahip olmalıdır."					
35	"Çocuğun zaman zaman günlük yaşam becerileri ile ilgili tercihlerinde özgür bırakılması (giyinme gibi), onun daha sonraları kendi tercihlerini yapmasında temel oluşturur."					
36	"Eğer öğretmen/ aile, çocuk için görüşlerini söyleyebileceği ortamlar sağlarsa, çocuğun kendisine ve başkalarının (akran, aile, diğer yetişkinler) fikirlerine olan saygısı gelişir."					
37	"Aile/ okul yaşantısında çocuklara sorumluluklar verilmelidir."					
38	"Çocuk, kardeşleriyle ilişkilerinin nasıl olacağına (koruma, sığınma, tartışma gibi) kendi karar vermelidir."					
39	"Çocuk, ev işlerine yardım edip etmeyeceği konusunda kendi karar vermelidir."					
40	"Ailede çocukla ilgili bir karar alınırken çocuğun yaşı, cinsiyeti, gelişmişlik düzeyi ve sağlık durumu dikkate alınmalıdır."					
41	"Zihinsel veya bedensel özürli çocukların da kendi istekleri doğrultusunda sosyal yaşama katılma hakkı vardır."					
42	"Devlet, çocuğun bakımı, korunması ve eğitiminden sorumlu olan kurumların (aile, okul, hastane gibi) fiziksel şartları, hizmetleri ve çalışan personelin özellikleri konularında standartlar oluşturmalarıdır."					
43	"Çocuğu ilgilendiren bir konuda karar alınırken; ülke vatandaşı olma, mülteci olma, dili, yaşadığı ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar, yaşadığı yer (örneğin kırsal/ kentsel alan, kültürel özellikleri) gibi durumlar dikkate alınmalıdır."					
44	"Kız ve erkek çocuklarının küçük yaştan itibaren farklı cinsiyetlerde arkadaşlarının olması, onların hem kendi cinslerini hem de diğer cins arkadaşlarının özelliklerini öğrenmesi açısından önemlidir. Çocuklar böylece ileriki yaşamlarında daha sağlıklı ilişkiler kurabilirler."					

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği		Tümüyle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Pek Katılıyorum	Hiçbir zaman Katılmıyorum
45	"Aile, çocuk hazır olduğunda cinsellikle ilgili bilgilendirme/ danışmanlığını; çocuğun akranlarından, televizyondan, internetten ve sokaktan yanlış ve eksik öğrenmesini engellemek için kendisi vermelidir."					
46	"Devlet, çocuğun her türlü şiddet ve istismardan korunması için gerekli önlemleri yasaları ile güvence altına almalıdır."					
47	"Çocuğun okul ortamında yaşadığı sağlık problemlerinde; aciliyet gerektiren durumlarda, çocuk kendi sağlığıyla ilgili kararları verebilir."					
48	"Çocuk için evlat edinme, kurum bakımı gibi uygulamalar en son düşünülecek çözüm olmalıdır. Devlet, öncelikli olarak aileye ekonomik ve sosyal destek sağlamalıdır."					
49	"Çocuğun evlat edinilmesi kararı ancak Devlet'in yetkili makamlarınca verilebilir."					
50	"Çocuk pek çok şeyi anne-babasını/ öğretmenini taklit ederek öğrenir. Bu nedenle aile/öğretmen çocuğa her zaman iyi örnek olmalıdır."					
51	"Devlet, annenin çalıştığı durumlarda çocuğun bakımını güvence altına almalı ev bakımı konusunda yardım ve destek vermelidir."					
52	"Çocuk için gerekli yaşam şartlarının (barınma, beslenme, temiz su gibi) sağlanması Devlet tarafından güvence altına alınmalıdır."					
53	"Aile üyelerinden birinde madde bağımlılığı (sigara, uyuşturucu kullanımı gibi) varsa; çocuk, bu duruma tanık olmamalıdır."					
54	"Devlet, çocuk bedeninin her türlü kullanılmasını (reklam, iş gücü, haber, pornografi gibi) önlemeye yönelik yasalar yapmalıdır."					
55	"Çocuk, anne-babasından veya bunların her hangi birinden ayrılmışsa; çocuk ayrıldığı kişilerle temas kurabilmelidir."					
56	"Devlet çocuğun sağlık bakımı ve takibinde (aşı, büyüme ve gelişmenin takibi, ağız ve göz muayenesi, tedavi gibi) aksama olmaması için gerekli önlemleri almalıdır."					
57	"Çocuğun hayati tehlikesi olduğu durumlarda; tıbbi tedavinin uygulanıp uygulanmayacağı veya tıbbi tedavinin şekline karar verme sorumluluğu, aile ve doktor arasında paylaşılmalıdır."					
58	"Tıbbi tedavi uygulamalarından önce çocuğa tedavi hakkında bilgi verilmesi ve sorularının cevaplanması, onun tedavi sürecini daha huzurlu atlatmasını sağlar."					
59	"Özürli çocukların özel gereksinimleri vardır. Devlet, bu çocukların özel gereksinimlerinin karşılanması için ailenin parasal durumunu göz önüne almadan her türlü desteği sağlamalıdır."					
60	"Aile/ öğretmen çocuğun merak ettiği her konuda soru sorması için teşvik edici olmalıdır."					
61	"Ailenin öncelikli sorumluluğu çocuğunun beslenme ve sağlığı ile ilgilienmektir."					
62	"Çocukluk, insan yaşamında özel bir dönemdir. Devlet yasalarını yaparken mutlaka çocukluk döneminin tanımını yapmalı ve çocukların ihtiyaçlarını göz önüne almalıdır."					
63	"Çocuğun reşit oluncaya kadarki bakımı, korunması ve eğitimi, Devlet'in güvencesi altındadır."					

EK 2: Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeği Boyutları

Bakım ve Korunma Tutumu		Kendi Kendine Karar Verme Tutumu
Bakım ve Koruma Boyutu	Devlet Güvencesi ve Desteği Boyutu	
Soru	Soru	Soru
S1	S2	S9
S4	S3	S11
S5	S6	S12
S7	S8	S13
S27	S10	S14
S30	S19	S15
S31	S22	S16
S40	S23	S17
S45	S25	S18
S50	S28	S20
S53	S29	S21
S55	S42	S24
S57	S43	S26
S60	S46	S32
S61	S48	S33
	S49	S34
	S51	S35
	S52	S36
	S54	S37
	S56	S38
	S59	S39
	S62	S41
	S63	S44
		S47
		S58

EK 3. Anket Kullanım İzni

ERZİNCAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Yalnızbağ Yerleşkesi
Tel: 0 446 224 00 89/97 (Dahili 42193)
Fax: 0 446 223 19 01
mykilicgun@erzincan.edu.tr

28 Şubat 2019

Sayın Çetin ARSLAN

Adres: Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Program Geliştirme ve Öğretimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
e-posta: arslanoglu.cetin@gmail.com

Çocuk Haklarına Yönelik Ebeveyn Tutum Ölçeği (ÇHETÖ), 2009 yılında "Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" isimli doktora çalışmam kapsamında geliştirilmiştir. Yüksek Lisans bitirme tezinizde bu ölçeğe yer vermeniz alana katkısı olacağını düşünüyorum ve bu amaç doğrultusunda ölçeğimi kullanmanıza izin veriyorum. Araştırmanız kapsamında aşağıda belirtmiş olduğum çalışmalarına ulaşmanızı ve araştırma konunuz doğrultusunda bu çalışmalarımı kaynak göstermenizi önemle rica ediyorum.

- Yurtsever Kılıçgün, M. (2017). Annelerin çocuklarının haklarına yönelik tutumları ile öz yeterlilik durumlarının incelenmesi. Uluslararası Çocuk Hakları Kongresi (CRC-2017) (5-7 Ekim 2017), Düzce.
- Yurtsever Kılıçgün, M. (2015). Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutumları ile ebeveynlik rolleri arasında ilişki. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1, 511-522.
- Yurtsever Kılıçgün, M., Oktay, A. (2013). Effect of socio-economic situation on attitudes of parents for children's rights. *Middle Eastern and African Journal of Educational Research*, 4, 20-31.
- Yurtsever Kılıçgün, M., Oktay, A. (2013). Examination of parents' attitudes towards child rights in terms of child's age and gender (In Chapter Two: Psychosocial Development of Children in Education). *Multicultural Education: From Theory and Practice* (Ed: H. Arslan & G. Rağâ). Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
- Yurtsever Kılıçgün, M., Oktay, A. (2011). *Çocuk haklarına yönelik ebeveyn tutum ölçeği'nin geliştirilmesi ve standardizasyonu*. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 31, 1-12.
- Yurtsever, M., Oktay, A. (2011). *Ebeveyn otoritesinin ebeveyn çocuk hakları tutumlarına etkisinin incelenmesi*. I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi (25-27 Şubat 2011) Yetişkin Bildirileri Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Yurtsever, M. (2009). *Ebeveyn Çocuk Hakları Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Anne Babaların Çocuk Haklarına Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Saygılarımla,

Dr. Öğr. Üyesi Müge YURTSEVER KILIÇGÜN

EK 4. Anket Uygulama İzin Yazısı

T.C.
VAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 77157353-821.99-E.9861924
Konu : Veri Toplama Talebi

20/05/2019

İL MAKAMINA

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Çetin ARSLAN'ın "Çocuğu Ortaokula Devam Eden Ebeveynlerin Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında ilimiz Edremit,İpekyolu ve Tuşba ilçe resmi/özel ortaokullarında okuyan öğrenci velilerine yönelik ölçek/anket uygulama çalışması yapılması hususundaki yazıları incelenmiştir.

Söz konusu anket uygulama çalışması Müdürlüğümüzce oluşturulan "Anket uygulama ve Araştırma İzin Talepleri Komisyonu" tarafından incelenmiş olup 14/05/2019 tarih ve 83 nolu karar ile belirtilen açıklamalar doğrultusunda uygulanması; Ayrıca denetimleri ilgili okul ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere derslerin aksatılmaması kaydıyla ve gönüllülük esasına göre yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Adem ÇİFTÇİ
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

Uygun görüşle arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdür

OLUR
20/05/2019

Sinan ASLAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimler Enstitüsü

06.01.2020

Tez Başlığı / Konusu

Çocuğu Ortaokula Devam Eden Ebeveynlerin Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 60 sayfalık kısmına ilişkin, 06.01.2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitli intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 17 (On yedi) dir.

Uygulanan Filtreler Aşağıda Verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 7 words)

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi İnceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal İçemediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

06.01.2020
Gönlü ARSLAN
Adı, Soyadı, İmza

Adı Soyadı : Gönlü ARSLAN

Öğrenci No : 139403016

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Programı : Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Statüsü : Y. Lisans Doktora

DANIŞMAN
Prof. Dr. Zihni MERET
06.01.2020

ENSTİTÜ ONAYI
UYGUNDUR

23.01.2020

Süvet CAN
Enstitü Sekreteri